

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Peter Srebrnič

INTERNETNO MEDVRSTNIŠKO NASILJE MED ŠTUDENTI
FAKULTETE ZA SOCIALNO DELO

Magistrsko delo

Ljubljana 2019

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Peter Srebrnič

INTERNETNO MEDVRSTNIŠKO NASILJE MED ŠTUDENTI
FAKULTETE ZA SOCIALNO DELO

Magistrsko delo

Mentorica: red. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana 2019

ZAHVALA

Najprej bi se rad zahvalil vsem, ki so kakorkoli pripomogli k nastanku tega dela, vsem študentom ki so sodelovali v raziskavi. Posebna zahvala pa gre mentorici, red. prof. dr. Vesni Leskošek, za spodbudo, strokovno vodenje in oporo.

Zahvalil bi se tudi vsem bližnjim, ki so me na študijski poti podpirali, posebno staršema, ki sta me skozi celotno pot izobraževanja podpirala in bodrila.

My pain may be the reason for somebody's laugh. But my laugh must never be the reason for somebody's pain. – Charlie Chaplin

POVZETEK

Namen magistrskega dela je raziskati, kakšne posledice lahko ima internetno medvrstniško nasilje med mladostniki. Najprej sem se osredotočil na teorijo, ki jo potrebujemo za razumevanje problematike. Razložil sem osnovne pojme (internet, medvrstniško nasilje, internetno medvrstniško nasilje) ter primerjal definicije različnih avtorjev, predstavil sem tudi razlike in podobnosti med medvrstniškim nasiljem in internetnim medvrstniškim nasiljem. Nekoliko bolj sem se poglobil v problematiko spletnega nasilja, predstavil sem vrste, vloge, ki se pri tem pojavijo, prepoznavanje le-teh ter kakšen vpliv ima internetno medvrstniško nasilje na osebo v določeni vlogi. Pregledal sem nekaj raziskav, ki so bile izvedene v tujini, ki sem jih kasneje uporabil za primerjavo s svojimi rezultati. Poglobil sem se tudi v Slovensko zakonodajo, ki je prišla v poštev pri internetnem medvrstniškem nasilju. Tematiko sem povezal s stroko socialnega dela.

V empiričnem delu sem pozornost posvetil raziskavi. Najprej sem navedel nekaj demografskih podatkov, ki sem jih kasneje uporabil za primerjavo rezultatov, nato sem s pomočjo anket preveril seznanjenost s problematiko, z izrazom ter vrstami. Preveril sem, če je kdo že bil v vlogi žrtve, opazovalca ali povzročitelja, kako je takrat ravnal, kaj je čutil, kdaj se je to dogajalo. Preveril sem tudi, če študentje vedo, kje poiskati pomoč v primeru internetnega medvrstniškega nasilja in v kolikšni meri se jim ta pomoč zdi dostopna ter če so v preteklosti bili na kakšni delavnici ali predavanju na obravnavano tematiko.

Te podatke sem kasneje analiziral in primerjal med seboj ter preveril, ali lahko postavljene hipoteze potrdim ali ovržem. Ugotovil sem, da so nekateri rezultati primerljivi z rezultati raziskav drugih avtorjev opravljenih v tujini.

V zaključku sem predstavil svoje glavne ugotovitve. Ugotovil sem, da so mladostniki s problematiko internetnega medvrstniškega nasilja preslabo seznanjeni, potrebno bi bilo seznaniti otroke, prav tako pa tudi opolnomočiti strokovne delavce za to področje, da lahko postanejo spoštljivi in odgovorni zavezniki vsem vključenim v internetno medvrstniško nasilje.

Ključne besede: internet, nasilje, medvrstniško nasilje, internetno medvrstniško nasilje, vloge internetnega medvrstniškega nasilja, vrste internetnega medvrstniškega nasilja, vpliv internetnega medvrstniškega nasilja, fakulteta, zakonodaja

Title: Internet Peer Violence among the Students of the Faculty of Social Work

Master's Thesis Abstract

The aim of this thesis is to analyse the consequences of internet peer violence among the youth. The first part consists of the theory we need to take into account in order to understand the issue at hand. Therefore, some basic concepts (e. g. internet, peer violence, internet peer violence) are explained, followed by the different definitions of these concepts by different authors. I will also highlight the differences and similarities between peer violence and its internet counterpart. The focus of this thesis is on the internet peer violence, the diverse kinds of it, the roles it creates, how we can recognize them and, finally, what kind of influence internet peer violence has on a person in a specific role. I also analysed some research works, which were published abroad and which I later use to make a comparison with my own research results. Finally, a part of the theory centres on the Slovenian legislation and paradigms within social work relevant to the subject of this thesis.

The empirical part deals with the research, starting with information about the demographics, later used for the comparison of the results. The attention is then focused on the familiarity with the issue, the expression and the different kinds of internet peer violence. I check whether somebody has already been in the role of the victim, the observer or the agent of violence, then ask how they acted, what they felt and when it happened. The students are also asked whether they know where to find help in case they are involved in internet peer violence, as well as to which extent they believe this help to be accessible and whether they have already taken part in a workshop or a lecture that dealt with this topic.

This data is then analysed and compared, and the initial hypotheses are either confirmed or refuted. Some of the results are shown to be similar to results of certain research works of other authors.

The conclusion introduces the main findings, especially that the youth is not familiar enough with the issue of internet peer violence. It is important to present this issue to children and educate social workers on this topic, so that they can be respectful and responsible allies to everybody connected to internet peer violence.

Keywords: internet, violence, peer violence, internet peer violence, the roles of internet peer violence, the kinds of internet peer violence, the influence of internet peer violence, faculty, legislation

Kazalo vsebine:

1. Teoretični uvod.....	2
1.1. Internet	2
1.1.1. Kibernetški prostor	2
1.1.2. Uporaba interneta	3
1.1.3. Socialna omrežja (SNSs).....	4
1.1.4. Najpogostejše težave pri uporabi interneta	6
1.2. Medvrstniško nasilje.....	6
1.2.1. internetno medvrstniško nasilje.....	8
1.2.2. Primerjava med medvrstniškim nasiljem in spletnim medvrstniškim nasiljem	10
1.2.3. Vrste internetnega medvrstniškega nasilja	11
1.2.4. Vloge pri internetnem medvrstniškem nasilju in vpliv na te vloge.....	15
1.2.5. Internetno medvrstniško nasilje med otroci in mladostniki	23
1.3. Zakonska podlaga	25
1.3.1. Zakonodaja povezana z internetnim medvrstniškim nasiljem v Sloveniji	27
1.4. Relevantnost internetnega medvrstniškega nasilja za socialno delo.....	32
2. Problem	35
2.1. Formulacija problema	35
2.2. Raziskovalna vprašanja s tezami in hipotezami	36
3. Metodologija	38
3.1. Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke	38
3.1.1. Vrsta raziskave	38
3.1.2. Spremenljivke.....	38
3.2. Raziskovalni instrument in viri podatkov	40
3.3. Populacija in vzorčenje	40
3.4. Zbiranje podatkov	41
3.5. Obdelava podatkov	41
4. Rezultati	42
4.1. Seznanjenost študentov s problematiko internetnega medvrstniškega nasilja	42
4.2. Žrtve internetnega medvrstniškega nasilja	44
4.3. Opazovalci internetnega medvrstniškega nasilja.....	47
4.4. Žrtve in povzročitelji internetnega medvrstniškega nasilja	47
4.5. Povzročitelji internetnega medvrstniškega nasilja	48
4.6. Kako do pomoči pri internetnem medvrstniškem nasilju	49
5. Razprava	52

6. Predlogi.....	57
7. Uporabljena literatura	59
8. Priloga.....	64
8.1. Anketni vprašalnik.....	64

Kazalo tabel:

Tabela 1: Uporaba družbenih omrežji v Sloveniji	5
Tabela 2: Vključenost v medvrstniško nasilje.....	18
Tabela 3: Tabela spremenljivk.....	39

Kazalo grafov:

Graf 4.1: Spol anketirancev.....	42
Graf 4.2: Seznanjenost z izrazom internetno medvrstniško nasilje ali Cyberbullying.....	43
Graf 4.3: Prepoznavnost vrst internetnega medvrstniškega nasilja.....	43
Graf 4.4: Si bil/a kdaj žrtev nasilja preko interneta?.....	44
Graf 4.5: preko kakšnih kanalov/strani se je internetno medvrstniško nasilje zgodilo?.....	45
Graf 4.6: Razlogi za internetno medvrstniško nasilje.....	46
Graf 4.7: Kaj si storil/a, ko si videl/a poniževanje, zmerjanje, izsiljevanje in nasilje na internetu	47
Graf 4.8: Si kdaj izvajal/a nasilje preko interneta, na internetu koga žalil/a, se mu posmehoval/a, ga izsiljeval/a, zmerjal/a?.....	48
Graf 4.9: Kaj so povzročitelji internetnega medvrstniškega nasilja storili, ko so videli poniževanje, zmerjanje, izsiljevanje in nasilje na internetu?.....	49
Graf 4.10: Katere organizacije, ki lahko nudijo pomoč pri internetnem medvrstniškem nasilju poznate?.....	50
Graf 4.11: kdo ti je za organizacije, oziroma kje dobiti pomoč povedal?.....	50
Graf 4.12: Dostopnost pomoči v primeru internetnega medvrstniškega nasilja.....	51

Kazalo slik:

Slika 1: Koliko rednih uporabnikov interneta je v posamezni starostni skupini?.....	4
Slika 2: Shema ukrepanja ob medvrstniškem nasilju.....	26

UVOD

V magistrski nalogi se bom posvetil področju internetnega medvrstniškega nasilja. V tujini se za to obliko nasilja uporablja izraz cyberbullying. Današnji vsakdan mladostnikov je zaradi uporabe interneta zelo drugačen od življenja mladih v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, vpliv uporabe interneta opazim že sam. Socialna omrežja imajo dandanes velik vpliv na mladostnike, s tem mislim predvsem na to, da jim je pomembno, koliko všečkov ali komentarjev imajo pod določeno objavo. Na ta način si mladostniki merijo popularnost. Vedno več je tudi komuniciranja preko raznih socialnih omrežij in hkrati vedno manj komuniciranja v živo. Stalna priklopljenost na internet in uporaba različnih naprav, ki to omogočajo na dnevni ravni, vpliva na medosebne odnose med mladimi. Prav zaradi konstantne uporabe interneta, Bill Belsey, avtor prve svetovne spletne strani (cyberbullying.org), namenjene preprečevanju internetnega medvrstniškega nasilja, to generacijo poimenuje »always on generation«, kar bi v slovenščino lahko prevedli kot »vedno priključena generacija«.

V prvem delu magistrske naloge se bom posvetil teoriji, ki je relevantna za temo internetnega medvrstniškega nasilja. Opredelil bom osnovne pojme in naredil pregled raziskav, ki so bile izvedene doma in po svetu, primerjal bom tradicionalno in internetno medvrstniško nasilje ter opisal nekatere vrste tovrstnega nasilja, osredotočil se bom na vse udeležence internetnega medvrstniškega nasilja in raziskal, kakšne posledice imajo zaradi tega. Pregledal bom tudi, če imamo v Sloveniji zakonodajo, ki tovrstno nasilje omejuje.

V drugem delu magistrske naloge se bom osredotočil na raziskavo samo. Najprej bom opisal raziskavo iz metodološkega vidika, nato pa predstavil rezultate, ki sem jih pridobil. Za zaključek bom v razpravi predstavil sklepe in svoje komentarje, na koncu pa bom predstavil še predloge, za preprečevanje le tega, ter predloge, za delo z žrtvami.

1. Teoretični uvod

1.1. Internet

International Network je svetovno omrežje računalniških omrežij, nam bolj poznano kot internet, splet ali net. Vsem znana kratica www, uporabljena pri vsakem spletnem naslovu, ki pomeni world wide web je najbolj priljubljena storitev na internetu, lahko ji rečemo svetovni splet. Na internetu lahko najdemo slike, besedilo, video ali zvok, podatke in informacije s celega sveta in vseh področji, zato je storitev tudi tako zelo razširjena in uporabljena. Zaradi tega imamo vse podatke praktično na dlani, saj lahko do interneta dostopamo prek naših mobilnih telefonov. Najbolj uporabljena domena je Google, gre za iskalnik, ki glede na iskane ključne besede poda rezultate s celotnega spleta. Danes je internet prisoten v približno štirih petinah gospodinjstev, to pa pomeni, da je v svetovni splet vključenih zelo veliko uporabnikov iz celega sveta.

Ker lahko na internetu dobimo zares vse, je tudi nekaj stvari, ki so nezakonite in niso v skladu z nacionalno zakonodajo. Navaja jih Kovačič s sodelavci (2009, str. 58), to so propagiranje terorizma, sovražni govor, rasistična propaganda in otroška pornografija oziroma pedofilija. Kovačič s sodelavci piše tudi o zasvojenosti z internetom (2009, str. 53): »Internetno zasvojenost lahko opišemo kot impulzivno kontrolno motnjo, ki je zelo podobna zasvojenosti z igrami na srečo (hazarderstvo), motnjam hranjenja ali alkoholizmu. Posameznik preživi preveč časa pred računalnikom in se tem aktivnostim ne more odpovedati. Poznamo pet podtipov zasvojenosti z internetom: s spletno pornografijo, z virtualnimi odnosi, z igrami na srečo na internetu, z informacijami na internetu, s spletnimi igrami. Večji potencial za zasvojenost ima uporaba interneta, ki je usmerjena v navezovanje stikov ali vzpostavljanje (nadomestnih) odnosov; manjšega pa uporaba interneta za iskanje informacij.« Do zasvojenosti pa je prišlo predvsem zaradi povečanja števila uporabnikov in raznovrstnosti vsebin, ki so dostopne na internetu, med katerimi so tudi takšne ki nas lahko zasvojijo. Poudarim lahko tudi, da je danes internet dostopen vsakemu, kjerkoli in kadarkoli, saj lahko na njega dostopamo preko telefona, ki je postal velik del vsakdana, z njim tudi internet in socialna omrežja.

1.1.1. Kibernetški prostor

V literaturi lahko večkrat zasledimo izraz kibernetški prostor ali kiberprostor, ang. cyberspace, za katerega obstaja več različnih definicij, nekatere so si podobne, nekatere pa se med seboj

razlikujejo. Beseda izhaja iz kibernetike, sama predpona pa iz grške besede »kybernetes«, ki pa pomeni krmar (Pajtlar, 2013, str. 1).

Zelo pogosto se kiberprostor definira kot interaktiven del širšega okolja virtualne resničnosti. Sherry Turkle pravi, da kiberprostor posamezniku omogoča doživljanje vsakodnevnih rutin prek računalniške mreže z branjem elektronske pošte ali pošiljanjem sporočil, prav tako omogoča komunikacijo med posamezniki, izmenjevanje idej in grajenje novih skupnosti (Selvin, 2000, v Pajtlar, 2013). Prav tako menim, da dobro definicijo kibernetičnega prostora, kot ga poznamo sedaj, postavi Trček: »Območje informacijsko-podatkovnega prometa in vsebinsko-interesno opredeljene interakcije s pomočjo računalniško posredovanega komuniciranja v informacijska omrežja vključenih akterjev (posameznikov in/ali skupin/organizacij) ne glede na njihovo konkretno geografsko lociranost.« (Trček, 1997, str. 19). Po teh dveh definicijah bi lahko kiberprostor razumeli kot to, kar nam sedaj predstavljajo internet in socialna omrežja. Menim, da je Trčkova definicija še najprimernejša od vseh, saj so v preteklosti kiberprostor večkrat enačili z virtualno resničnostjo, česar pa danes, po vsemu kar poznamo, ne moremo več enačiti. Pri virtualni resničnosti gre za povsem drug pojem, s povsem drugačnim pomenom. Kiberprostor je Michael Benedikt opredelil kot »globalno omrežje, računalniško vzdrževano, dostopno in generirano, umetelno ali virtualno resničnost. V tej resničnosti, za katero je vsak računalnik okno, videni ali slišani predmeti niso fizični objekti, niti niso nujno predstavitve fizičnih predmetov, temveč so pravzaprav po obliki, značaju in akciji produkti podatkov, čistih informacij« (Benedict, 1991, v Oblak, 1999, str. 13).

Tu lahko vidimo, da je Benedict enačil kiberprostor in virtualno resničnost. Z navajanjem teh definicij želim pokazati, kako se je zaradi hitrega razvoja tehnologije skozi zgodovino razvijal in spreminjal pomen kiberprostora. To želim poudariti zaradi razumevanja samega izvora termina »cyberbullying« in povezave s slovenskim izrazom internetno medvrstniško nasilje. V tem kontekstu bi lahko povedal, da gre za ponavljajoče se in sovražno obnašanje do posameznikov oziroma skupin posameznikov v kibernetičnem prostoru, katerega bi lahko sedaj poimenovali zelo na splošno tudi internet.

1.1.2. Uporaba interneta

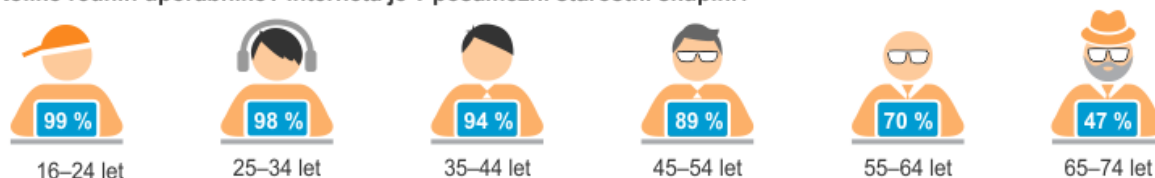
Na Statističnem uradu Republike Slovenije sem dobil podatke, ki nam povedo, v kolikšni meri posamezniki uporabljajo internet, kje do njega dostopajo in za kaj ga uporabljajo. V prvem četrtletju leta 2019 je internet redno uporabljalo kar 83 % oseb, starih od 16 do 74 let. Vsak dan ali skoraj vsak dan je internet uporabljalo 74 % oseb prej omenjenega starostnega okvirja, 69

% pa je do interneta dostopalo večkrat na dan. V starostni skupini od 65 do 74 let je uporaba interneta najmanjša, saj 47 % oseb interneta še nikoli ni uporabljalo, enak odstotek pa je tudi rednih uporabnikov interneta v starostni skupini od 65 do 74 let (SURS, 2019).

Če na spodnji sliki pogledamo staroste skupine, v katerih bi raziskavo opravljal jaz, lahko vidimo, da je v starostni skupini od 16 do 24 let kar 99 % rednih uporabnikov interneta, v starostni skupini od 25 do 32 let pa kar 98 % rednih uporabnikov interneta. To pomeni, da smo skoraj vsi podvrženi tveganju, da postanemo žrtve internetnega medvrstniškega nasilja, če s tem problemom nismo dovolj seznanjeni. Menim, da lahko tovrstno nasilje preprečimo, vendar je potrebno o tem govoriti in se izobraževati, kajti tovrstno nasilje je v Sloveniji zelo slabo raziskano in sploh omenjeno, dogaja se ga pa vse več in več.

Slika 1: Koliko rednih uporabnikov interneta je v posamezni starostni skupini?

Koliko rednih uporabnikov interneta je v posamezni starostni skupini?

Vir: SURS, 2019

Redni uporabniki na internet v veliki večini (92 %) dostopajo prek pametnih telefonih, 61 % do interneta dostopa prek prenosnega računalnika, 48 % prek namiznega računalnika, 26 % prek tabličnega računalnika in 6 % prek drugih naprav (ibid.). Dostop do interneta pa ima svoje prednosti in slabosti. Tako kakor lahko mladi s pomočjo interneta širijo svoja obzorja, imajo dostop do svetovne literature dobesedno v svojem žepu, tako je tudi vedno več internetnega medvrstniškega nasilja oziroma spletnega nasilja.

1.1.3. Socialna omrežja (SNSs)

Med vsemi spletnimi stranmi so zadnje čase na internetu zelo popularna socialna omrežja, poznana kot social network sites (SNSs), med katerimi so najbolj poznane Facebook, MySpace, Bebo, Twitter,, Tumblr, Google+, Pinterest, Skype, Snapchat, Instagram, Viber, WhatsApp, Tinder in še mnoge druge. Prav na socialnih omrežjih pride do problema internetnega medvrstniškega nasilja. Dotaknil bi se rad vsem dobro poznanega socialnega omrežja Facebook, to je omrežje, kjer lahko posamezniki delijo slike, videe, osebne informacije, se pridružijo različnim skupinam, sledijo različnim Facebook stranem, lahko delijo dnevne aktivnosti, se pogovarjajo s prijatelji ipd.. Najbolj uporabljena funkcija je pisanje na t. i. zid,

tukaj uporabniki objavijo, kar želijo in njihove objave so vidne vsem prijateljem ali pa vsem uporabnikom Facebooka, odvisno od uporabnikovih nastavitvev. V letu 2011 je bila opravljena raziskava uporabe Facebooka, zato so podatki, ki jih bom navedel, že nekoliko stari in menim, da so se številke z nadaljnjimi leti še povečale. V raziskavi je sodelovalo 86 študentov univerze Near East University s Severnega Cipra, od tega 71 % moških in 29 % žensk. Ugotovili so, da 29 % uporabnikov Facebook uporablja doma, 22 % prek telefona, 17 % na univerzi, 7 % v kavarnah in 5 % na delovnem mestu. V mislih pa imejmo, da je bilo v letu 2011 več kot 250 milijonov aktivnih uporabnikov, ki so Facebook uporabljali prek mobilnih telefonov. Ugotovili so, da kar 32 % uporabnikov, ki so sodelovali v raziskavi, na Facebooku prebije več kot štiri ure dnevno, 16 % tri ure dnevno, 28 % dve uri dnevno in 24 % eno uro dnevno (Bicen, Cavus, 2011, str. 943-947). Vidimo lahko, da uporabniki veliko svojega časa prebijejo na socialnih omrežjih, kar je za mojo raziskavo zanimiv podatek, saj se internetno medvrstniško nasilje najpogosteje pojavlja prav na socialnih omrežjih.

Zasledil sem raziskavo z imenom MEDIA+ iz leta 2016, ki je bila izvedena med osebami, starimi od 15 do 75 let in vključuje podatke o uporabi socialnih omrežji v Sloveniji. Ta raziskava ni tako specifična kot prejšnja, ki je bila izvedena v tujini, vendar kot zanimivost lahko dodam še rezultate le-te. Kot lahko v spodnji tabeli vidimo, ima v Sloveniji na Facebooku svoj profil nekaj več kot 830.000 oseb, od teh ga kar 594.500 oseb uporablja vsak dan, kar nanese dobrih 70 %. Iz tega lahko razberemo, da je v Sloveniji Facebook najbolj uporabljeno družbeno omrežje. Takoj za njim je Twitter, ki ima v Sloveniji 206.500 uporabnikov, dnevno pa ga uporablja le šestina, torej 33.000 (Valicon, 2016).

Tabela 1.: Uporaba družbenih omrežji v Sloveniji

	Imajo svoj profil	Uporabljajo na tedenski ravni	Uporabljajo vsak dan
Facebook	833.500	767.500	594.500
Twitter	206.500	100.000	33.000
Instagram	180.500	126.500	62.000
LinkedIn	135.500	59.000	11.000
Snapchat	128.000	106.000	66.500
Pinterest	100.000	57.500	16.500
Tumblr	36.000	15.000	5.500
Flickr	17.500	5.500	< 1.000
Tinder	15.000	8.000	3.000
Forsquare	9.000	2.500	1.000
Swarm	4.500	1.500	< 1.000

Vir: Raziskava MEDIA+, Valicon. Maj/junij 2016

Podatki Statističnega urada Republike Slovenije kažejo, da je internet postal nepogrešljiv že za komuniciranje, v prvem četrtletju 2019 je storitve za neposredno sporočanje in komuniciranje prek programov, kot so Viber, WhatsApp in podobni, uporabljalo 49 % oseb starih od 16 do 74 let. Podobne aplikacije pa je za telefoniranje oziroma za video klice uporabljalo 42 % oseb starih od 16 do 74 let (SURs, 2019).

Prav tako je iz podatkov Statističnega urada Republike Slovenije razvidno, da je na družbenih omrežjih (Facebook, Instagram, Snapchat) bilo aktivnih 52 % oseb starih od 16 do 74 let. 30 % oseb iste starostne skupine je na socialnih omrežjih objavljalo lastne fotografije, videoposnetke, delilo glasbo ali svoje besede. Največ uporabnikov – 89% – tovrstnih strani in storitev je v starostnih skupinah od 16 do 24 let, v starostni skupini od 25 do 34 let pa je 76 % uporabnikov (ibid.).

1.1.4. Najpogostejše težave pri uporabi interneta

Prva težava je pojav internetnega medvrstniškega nasilja. Zaradi same narave medvrstniškega nasilja, ki vključuje škodljivo/žaljivo vedenje do žrtve, ki se se ponavlja, to pomeni, da gre tudi pri internetnem medvrstniškem nasilju za škodljivo/žaljivo vedenje do žrtve, ki se se ponavlja. S tem pa kot pri običajni vrsti nasilja tudi na internetu nasilnež dobi moč nad žrtvijo, ampak moč na takšen način, da izkoristi elektronski svet in uporablja tehnologijo, ki mu omogoča, da s tem zavaja druge. V bistvu ni takšna težava internet sam po sebi, temveč grožnjo predstavljajo tisti, ki ga znajo izkoristiti v ta namen (Patchin in Hinduja, 2006, str. 152).

Na tem mestu merim predvsem na spletne prevare. Naj podam primer, v Sloveniji je v prvem četrtletju 2019 11 % oseb starih med 16 in 74 let v zadnjem letu prejelo vsaj eno elektronsko sporočilo, čigar namen je bil pridobiti podatke, kot so spletna gesla, podatke o kreditnih karticah ipd.. 6 % je bilo preusmerjenih na spletne strani, ki so bile prirejene in uporabnike vprašale po osebnih podatkih, 2 % oseb pa je bilo žrtev goljufije oziroma zlorabe kreditne ali debitne kartice. 1 % oseb je bilo zaradi kraje identitete, preusmeritve na lažno spletno stran oziroma prejema prirejenega elektronskega sporočila tudi finančno oškodovanih (SURs, 2019).

1.2. Medvrstniško nasilje

Nekateri si predstavljajo, da se medvrstniško nasilje, znano tudi kot trpinčenje, dogaja na poti do šole ali na poti domov, vendar sodeč po Habbe (2000) to ni res. Največkrat naj bi se nasilje dogajalo med odmori ali med prostim časom v šoli, nasilneži pa so navadno vrstniki, učenci istega razreda, redko se dogaja med učenci različnih (višjih ali nižjih razredov). Prav tako je

med žrtvami več fantov kot deklet (Habbe, 2000, str. 45). Prav se mi zdi, da začnem z definicijo švedskega profesorja psihologije Dana Olweusa, ki je postavil temelje o pojavu medvrstniškega nasilja. Olweus je prvi začel raziskovati pojav medvrstniškega nasilja, prvi je postavil definicijo le-tega in zaradi njega se je medvrstniško nasilje začelo raziskovati tudi drugod po svetu.

»O trpinčenju med učenci lahko govorimo, kadar je neki učenec v daljšem časovnem obdobju večkrat izpostavljen agresivnemu vedenju oz. negativnim dejanjem, ki jih je povzročil njegov sovrstnik ali skupina učencev« (Olweus, 1995, str. 11). Podobno definicijo poda tudi Aničić s sodelavci: »Vrstniško nasilje je namerna, ponavljajoča se uporaba fizičnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja povzročitelja nad drugim otrokom ali mladim podobne ali enake starosti« (Aničić idr., 2002, str. 105).

Zanimivo definicijo podata ameriška psihologa Sharp in Smith, ki poudarjata željo po ustrahovanju, dominaciji in medvrstniško nasilje opišeta kot sistematično zlorabo položaja oziroma moči. V socialnih mrežah vedno obstajajo razmerja moči, ki se določajo po moči, velikosti, zmožnosti – ta moč pa se lahko zlorabi. Za natančno definicijo zlorabe je sicer potrebno vedeti socialni in kulturni kontekst, vendar če se izkoriščanje ponavlja, lahko velja za medvrstniško nasilje (Sharp in Smith, 2002, str. 2).

Doktorica psiholoških znanosti Sonja Pečjak nekako povzema različne opredelitve medvrstniškega nasilja, ki pravi, da je to tisto nasilje, ki se ponavlja in traja več časa, hkrati gre za neravnovesje moči med žrtvijo in nasilnežem, ki ima namen škodovati drugemu. Seveda poznamo več oblik (verbalno, psihično, fizično) in ima za žrtve tako fizične kot psihične posledice. Dejanje nasilja pa deluje kot grožnja tudi za vse, ki so nasilju zgolj priče. Navadno je to prikrito avtoriteti v šoli in zato nasilneži ne pričakujejo posledic. Nasilje lahko izvaja posameznik ali skupina posameznikov, prav tako je žrtev lahko posameznik ali skupina posameznikov (Pečjak, 2015, str. 9-10).

Kot vidimo, imajo definicije nekaj stičnih točk. Torej, tisti, ki nasilje povzroča, ima namero repetitivno škoditi žrtvi, navadno je nasilnež močnejši od žrtve in istih let kot žrtev, mogoče celo prijatelj. Seveda poznamo več vrst medvrstniškega nasilja, ki v prejšnjih definicijah niso bile omenjene, jih pa vsak avtor drugače opiše in razdeli. Osebno menim, da je najbolj primerna čisto osnovna delitev, kot jo navede Pečjak (2015, str. 11-12) po Sullivan (2011) na fizično in psihično nasilje, ti dve kategoriji pa še nekoliko razdeli. Med fizično nasilje Sullivan (2011) uvršča pretepe, brcanje, lasanje, omejevanje gibanja, odpiranje, prerivanje, grizenje, uničevanje lastnine posameznika, njega ali njegovih osebnih predmetov. Med psihično nasilje pa uvršča

nasilje, ki posamezniku škodi brez fizičnih znakov, poimenuje ga napad na posameznikovo notranjost. Poleg tega Sullivan (2011) psihično nasilje razdeli še na verbalno in neverbalno.

Menim, da bi lahko definicijo razdelili na nekaj elementov, ki nasilje definirajo. To so namen, trajanje, vrste, prostor in udeleženci. Prav tako lahko našteje elemente upoštevamo tudi pri internetnem medvrstniškem nasilju. Če definiramo, kaj je internetno medvrstniško nasilje, po elementih, ki sem jih naštel, dobimo nekaj takega: »Internetno medvrstniško nasilje je nasilje, pri katerem ima povzročitelj namen škodovati sovrstniku prek različnih spletnih strani, klepetalnic, e-pošte ali telefona. Gre za psihično nasilje, tako verbalno kot neverbalno, ki se ponavlja skozi čas«. Zajel sem vse elemente, ki sem jih zgoraj omenil, seveda je to le moja ideja o definiciji internetnega medvrstniškega nasilja, ki nekako povzema ostale avtorje, ki so raziskovali to področje.

1.2.1. Internetno medvrstniško nasilje

Li (2005, str. 3) citira definicijo Bill Belseya, ki pravi: internetno medvrstniško nasilje je nasilje, ki vključuje uporabo informacijskih in komunikacijskih sredstev, kot so elektronska pošta, mobilnik, SMS-sporočila, žaljive spletne strani in forumi, ki podpirajo namerno ponavljajoče in sovražno vedenje posameznika ali skupine, ki ima namen škoditi drugim.

Bill Belsey je kanadski politik, ki je ustvaril spletno stran »www.bullying.org«, gre za platformo, ki je namenjena podpori žrtvam nasilja. Preveril sem spletno stran in naletel na povezavo do aplikacije Be Strong, ki ima tudi internetno stran »bestrong.global«. Tukaj lahko najdemo vse o spletnem medvrstniškem nasilju, lahko dobimo podporo, beremo zgodbe drugih, sodelujemo ipd. Na spletni strani najdemo tudi kratka navodila, kako ravnati v primeru nasilja. Ta so razdeljena posebej za starše in posebej za študente. Sledimo lahko njihovim dogodkom, najdemo razne kontakte ter veliko različnih informacij, skratka gre za večjo skupnost, namenjeno podpori žrtvam medvrstniškega nasilja.

Završnik (2013, str. 224) predstavi definicijo, ki opisuje glavne elemente internetnega nasilja, podobno kot sem jih razdelil v prejšnjem poglavju, to so:

1. agresivno in namerno dejanje;
2. dejanje, ki ga izvršuje skupina ali posameznik;
3. dejanje, storjeno s pomočjo elektronskih oblik komuniciranja, predvsem prek interneta in z mobilnimi telefoni;

4. dalj časa trajajoče ali ponavljajoče se dejanje;

5. dejanje zoper žrtve, ki se ne more zlahka braniti, tj. nesorazmerje moči.

O tem pišeta tudi Ybarra in Mitchel (2004, str. 1308) in spletno nasilje tudi onadva definirata kot namerno agresivno dejanje do druge osebe na spletu. Dejanja so lahko v obliki namernega nadlegovanja, zadrege nekoga drugega, objavljanje nesramnih komentarjev do nekoga drugega na spletu. Vidimo lahko, da imajo vse zgoraj opisane definicije stične točke, in prav tako se definicije ostalih avtorjev vrtijo okoli elementov, ki so zgoraj naštet.

Internetna agresija je sicer redko dokumentirana, a raziskava vseeno dokazuje, da je bilo približno 4 % mladostnikov tarča nadlegovanja prek elektronske pošte, 6 % pa je bilo tarča bolj »splošnega« internetnega nadlegovanja. 15 % mladostnikov je že bilo v vlogi napadalca na internetu. Večina žrtev je sicer poročala, da na njih to ni imelo vpliva, približno tretjina teh, ki so bili nadlegovani na spletu, se je počutila zelo prizadeta, druga tretjina je občutila vsaj en simptom stresa, potem ko so bili žrtve nasilja (prav tam).

Menim, da je ta odstotek zaradi neraziskanosti pojava nekoliko višji, prav tako ima gotovo vpliv tudi to, da žrtve velikokrat ne povejo, da se to dogaja. V mislih moramo imeti, da je zgoraj govora samo o dokumentirani internetni agresiji, to pomeni samo tiste, ki so nadlegovanje prijavili pristojnim organom ali šli v medije. Dosti ostane nedokumentiranega. Li (2005, str. 4) opozarja, da je zaradi narave te tehnologije toliko večja možnost, da se spletno medvrstniško nasilje dogaja nekoliko bolj skrivno, se širi hitreje in traja več časa (obstane na internetu).

Zanimiv pogled na definicijo internetnega medvrstniškega nasilja predstavi Dooley s sodelavci (2009, str. 183), še posebno pri delu, ko definicije govorijo o ponavljajočem se dogajanju. Veliko avtorjev navaja, da je, ko je govora o medvrstniškem nasilju, potrebno, da je dejanje ponavljajoče, kar je pri tradicionalnem medvrstniškem nasilju veliko bolj očitno kot pri spletnem. Dooley pa opozori, da je pri spletnem medvrstniškem nasilju odvisno od tega, ali gledamo na dejanje kot žrtev ali kot povzročitelj. Dejanje je očitno ponavljajoče, če dobi žrtev več sporočil ali elektronske pošte. Če pa povzročitelj samo enkrat objavi besedilo ali sliko oziroma naredi stran, do katere lahko dostopa več ljudi to za povzročitelja ni ponavljajoče dejanje, za žrtev pa lahko je. Če nekdo na internet objavi neprimerno sliko žrtve, je bilo to samo eno dejanje, problem pa je, da je nato ta slika dostopna vsem, ti pa jo lahko komentirajo in delijo naprej, kar pa se za žrtev v tem primeru razplete kot dolgotrajno trpljenje zaradi enega dejanja. Vsekakor je razlika, če je dejanje javno objavljeno, v javni klepetalnici, na forumu, ali če je dejanje direktno sporočilo. Vandebosch in van Cleemput (2008, v Dooley idr., 2009, str.

183) opozarjata, da je pri spletnem medvrstniškem nasilju že eno samo dejanje lahko smatrano kot nasilje, saj je lahko povod, da se iz tega razvije več drugih dejanj na internetu ali v šoli.

1.2.2. Primerjava med medvrstniškim nasiljem in spletnim medvrstniškim nasiljem

Cvek (2013, str. 107) navaja, da je psihično nasilje najbolj prikrita oblika nasilja, saj se ne kaže odkrito in se velikokrat dogaja za hrbtom žrtve, posledice pa niso nič manj škodljive kot pri fizičnem nasilju, včasih so še hujše. Večina žrtev tovrstno nasilje samo tiho prenaša in ne razmišlja, da bi o tem s kom govorili.

Spletno medvrstniško nasilje sodi med vrste psihičnega nasilja in velik problem je, da je tovrstno nasilje prikrito. Pri tradicionalnem medvrstniškem nasilju je le-to lažje opaziti, v šoli lahko učitelj/profesor dejanje vidi in tudi ustavi. Nasilje prek spleta pa je večinoma prikrito in pogosto preide do izsiljevanja, zato si žrtev ne upa nikomur povedati ali zaradi grožnje ali zaradi sramu, druga oseba pa ne more pomagati, ker nasilje ni vidno.

Dooley s sodelavci (2009, str. 183-187) za primerjavo vzame hitrost širjenja informacij oziroma končno »publiko«. Če nekdo objavi neko fotografijo, ki žrtev spravlja v zadrego in jo prizadene, lahko z objavo fotografijo vidi več ljudi, kot če jo pokaže v šoli, kjer jo vidijo zgolj sošolci/sošolke. Večkrat se zgodi, da je pri tradicionalnem medvrstniškem nasilju povzročitelj skupina. Pomislimo, kaj se lahko zgodi, če se ta fotografija, ki sem jo vzel za primer, deli v skupino, kjer je povzročiteljev več. Vsak jo lahko deli še naprej in na ta način se lahko s fotografijo na internetu povzroči več, prav tako tudi dlje trajajoče, čustvene stiske. To so Dooley in sodelavci opisali s primerom, ko so govorili z 22-letnico, njen video je – ko je bila vinjena na zabavi – zakrožil po internetu. Povedala je, da se je počutila, kot da se dejanje ponavlja, ko je videla, da je video videlo vedno več ljudi, na vedno več straneh.

Iz tega lahko sklepam, da je to tudi velik dejavnik spletnega nasilja, saj se informacije, objave, govornice širijo hitreje kot pri tradicionalnem nasilju, ki se dogaja v šoli oziroma v katerem drugem okolju. Prav tako pri spletnem nasilju dobi dejavnik »močnejšega« drugačno vlogo. Pri nasilju v šoli (pretepanju, brcanju, v glavnem fizičnem nasilju) se navadno močnejši spravi na šibkejšega, na internetu pa ni vedno tako, kajti dejavnik anonimnosti prepreči, da kdorkoli vidi, koliko je kdo star in koliko je kdo močan. Oseba torej lahko izvaja nasilje prek spleta, tudi če ne bi povzročala tradicionalnega nasilja (Dooley idr., 2009, str. 184). Velik dejavnik pri tovrstnem nasilju je torej tudi anonimnost. Na internetu je povzročitelj lahko anonimen in na ta način dobi večjo moč, saj nihče ne ve, kdo je. O tem piše Kovačič (2009).

»Precej trdovratno se je v ljudeh naselil občutek, da lahko internet uporabljamo skriti in izkoriščamo njegovo anonimnost. Gotovo je res, da ne moremo kar brez problemov odkriti identitete našega sogovornika v klepetalnici, na forumu ali kakšni drugi obliki internetne komunikacije. Do te mere je internet še vedno anonimen prostor, vendar pa se moramo zavedati, da ob deskanju na internetu za sabo puščamo sledi« (Kovačič idr., 2009, str. 11).

Kowalski in Limber (2007, str. 23) navajata pomembno razliko med internetnim in tradicionalnim medvrstniškim nasiljem, in sicer, da povzročitelj preko interneta nima povratne informacije žrtve. Pri tradicionalnem nasilju, ko bo nekoga recimo udaril, bo videl, da je žrtev v bolečinah, pri internetnem medvrstniškem nasilju pa tega ne more vedeti, saj žrtve ne vidi in ne ve, koliko bolečnine tovrstno nasilje prizadene. Če bi povzročitelj to videl, bi mogoče prejel nehal, tako pa samo nadaljuje z nasiljem.

1.2.3. Vrste internetnega medvrstniškega nasilja

Internetno medvrstniško nasilje lahko uvrstimo med oblike psihičnega nasilja, ki se dogaja na spletu, saj ne gre za fizično nasilje (tudi če do tega pripelje), nekateri avtorji pa imajo drugačne delitve. Pečjak (2014, str. 12) pravi, da določeni avtorji navajajo spletno ali »cyber« nasilje in spolno nasilje kot ločeni zadevi. Pod *spolno nasilje* uvrščajo otipavanje, spolno nadlegovanje, to lahko spada pod fizično (otipavanje) in psihološko nasilje (uporaba spolno sugestivnih izrazov). *Spletno ali cyber nasilje* pa sodi med psihično in se pojavlja kot verbalno ali neverbalno (širjenje neresničnih informacij po spletu). Nekateri avtorji pišejo, da med internetno medvrstniško nasilje sodi tudi spolno nadlegovanje prek interneta, in da je le-to zgolj vrsta tega nasilja, kot razloži Kočevar (v Kovačič idr., 20019, str. 44), ki pravi, da internetno medvrstniško nasilje vključuje spletno pornografijo, sovražna sporočila, nadlegovanje, nasilne igre in spolne zlorabe.

Tudi Pečjak (2015, str. 16) internetno medvrstniško nasilje še nekoliko razdeli. Piše, da zanj velja nasilno vedenje v obliki pošiljanja elektronskih sporočil ali sporočil prek telefona. Internetno medvrstniško nasilje torej deli na nasilje, ki poteka na spletu (klepetalnice, Messenger, elektronska pošta ipd.) ter nasilje, ki poteka prek mobilnih telefonov (sporočila, slikovna sporočila ali klici). Završnik (2013, str. 227-228) pravi, da lahko internetno medvrstniško nasilje delimo na tri temeljne oblike: nadlegovanje po spletnem socialnem omrežju, nadlegovanje po internetu ter nadlegovanje prek mobilnega telefona. Kot podoblike navede označevanje obraza na fotografijah drugih uporabnikov na spletnem socialnem omrežju in objavljanje predelanih fotografij posameznika brez njegovega dovoljenja; objavljanje

fotografij na spletnem socialnem omrežju, brez uporabnikove privolitve; vzpostavljanje stikov v spletnih socialnih omrežjih z neznanci, ki ne uporabljajo svoje prave identitete; vzpostavljanje stikov v spletnih socialnih omrežjih z neznanci; prekomerno pošiljanje e-pošte; prekomerno pošiljanje SMS- ali MMS-sporočil.

Ta delitev že nekoliko podrobneje razdeli vrste internetnega medvrstniškega nasilja, vendar bi rad predstavil vrste tovrstnega nasilja glede na dejanje, ki se smatra kot nasilje. V nadaljevanju bom za poimenovanja uporabljal angleške izraze, saj se kot taki tudi najpogosteje uporabljajo.

Exclusion

To je vrsta internetnega medvrstniškega nasilja, pri kateri sovrstnika ostali izključijo iz zabave, dogodka, končno lahko tudi iz družbe. To je pogostejša oblika pri tradicionalni obliki medvrstniškega nasilja, pojavlja pa se tudi na internetu.

Harassment

Direkten prevod pojma bi bil nadlegovanje, zato sem se odločil, da bom uporabil kar ta prevod. Pri internetnem nadlegovanju gre za medosebne agresivne situacije, ko je nekdo prek spleta ali mobilnega telefona napaden z namenom, da se mu škoduje. Navadno je namen, da se poslabša njegov položaj v družbi in odnose med vrstniki. Na Novi Zelandiji so leta 2006 postali razvidni vplivi elektronskega nadlegovanja. 12-letna deklica, ki je bila žrtev tovrstnega nasilja preko besedilnih sporočil, je storila samomor. Prav tako je YISS (Youth Internet Safety Survey) v ZDA opravila raziskavo med moškimi starimi od 9 do 19 let, ki je pokazala, da so tisti, ki so bili žrtve tovrstnega nasilja, poročali o socialnih in kliničnih težavah ter kazali simptome depresije (Fenaughty, Harré, 2013).

Happy Slapping

Pri »happy slappingu« gre za nekakšno kombinacijo tradicionalnega in internetnega medvrstniškega nasilja. Gre za dejanje, ko vsaj dve osebi presenetita tretjo tako, da ji dasta klofuto, vse to pa posnameta s telefonom in kasneje objavita na splet. Čeprav dogodek ni nič kaj vesel, je ime dobil zaradi pričakovanja, da bo osebo, ki bo ta video pogledala, nasmejal. Seveda se taka dejanja niso ustavila samo pri klofuti, večkrat se je »šala« razvila v pretepanje, ki so ga prav tako posneli z mobilnimi telefoni in nato objavili na splet. Namen tega dejanja je ustvariti smešen video, ki naj bi postal zelo slaven, a stvari niso vedno takšne, kakor si zamislimo. Pri tovrstnem nasilju žrtev najprej trpi, ko jo fizično napadejo, kasneje pa še, ko je

video objavljen na spletu z namenom, da se tisti, ki video vidi, nasmeji. Posnet je bil tudi film z naslovom Happy slapping, ki je izšel leta 2013 (Campbell, 2006, str. 1).

Outing/Doxing

Pojem »doxing« izhaja iz angleške besedne zveze »dropping documents« oziroma »dropping dox«, kar fobesedno pomeni izpustiti dokumente. Na tem mestu govorimo o tem, ko nekdo na internet objavi podatke nekoga drugega, ne da bi to vedel ali dovolil, tako da so lahko dosegljivi. Lahko gre za osebne podatke, naslov, gesla, bančne račune, osebne fotografije, zaupne službene podatke ipd. Navadno gre za to, da hoče nekdo nekoga ponižati, užaliti, mu groziti, ali ga kaznovati. Takšno dejanje se večkrat uporablja kot grožnja nekomu, pogosto je uporabljeno kot »orodje« pri *cyberstalkingu* (Douglas, 2016, str. 199-200).

Trickery

Gre za podobno dejanje kot pri »doxingu«, z razliko, da se bo tokrat povzročitelj z žrtvijo spoprijateljil, pridobil njeno zaupanje in jo zvabil v lažen občutek varnosti. Ko mu to uspe, zaupanje izda in deli osebne informacije z drugimi osebami ali javno na internetu.

Cyberstalking

Dandanes, ko se na družbenih omrežjih objavlja vse, kar počnemo, kje smo, kam gremo in podobno, je »cyberstalking« zelo pogosta vrsta internetnega nasilja. V samem bistvu gre za zalezovanje, pri katerem uporabimo internet. Zalezovanje, za razliko od fizičnega napada, vključuje zasledovanje žrtve, to je dejanje sledenja, ogledovanja, komuniciranja na ogrožajoč način ali pomikanje proti žrtvi na ogrožajoč način. »Cyberstalking« lahko vidimo kot še eno fazo v procesu spletnega medvrstniškega nasilja ali kot »samostojno« dejanje, pri katerem uporabljamo internetna orodja. Čeprav je med navadnim zalezovanjem in internetnim zalezovanjem veliko podobnosti, sta si vseeno različni. Gre torej za to, da posameznik ali skupina zasleduje drugega posameznika ali skupino (Bocij, McFarlane, 2003, str. 21).

Prva razlika se pojavi že pri motivu, ki je na primer lahko povsem politični, za dobiček ali pa prednost pred konkurenco. Navadno zalezovalci poznajo svojo žrtev na neki način: ali osebno ali so samo znanci ali so jo videli na televiziji ali kaj podobnega. Pri internetnem zalezovanju pa je več primerov, ko zalezovalec še nikoli prej ni videl svoje žrtve, niti vedel njenih osnovnih informacij (Bocij, McFarlane, 2003, str. 22).

Drugi pomemben dejavnik je lokacija. Pri navadnem zalezovanju gre za omejeno območje, saj je navadno žrtev v isti državi kot zalezovalec, pri »cyberstalkingu« pa te omejitve ni, saj lahko

zalezovalc z lahkoto sledi nekomu iz istega mesta ali z drugega konca sveta (ibid.). Internetna tehnologija prav tako omogoča storilcu, da spodbudi tretje osebe, ki jih nikoli ni poznal, da grozijo ali nadlegujejo drugo osebo (ibid.).

Fraping

To je vrsta internetnega medvrstniškega nasilja, ki se lahko razume kot šala, lahko pa se razvije v kaj resnejšega. Gre za dejavnost, ki vključuje nepooblaščen spreminjanje informacij, objav posameznikovega profila na družbenih omrežjih s strani tretje osebe. To dejanje ni nujno vdor v profil, največkrat se zgodi, ko nekdo pusti odklenjen telefon ali računalnik, zapusti prostor in takrat vrstniki nekaj objavijo na socialna omrežja v njegovem imenu (Moncur idr., 2016, str. 125).

Masquerading / Catfishing

Pojem »catfishing« je definiran kot zavajajoča dejavnost, ki vključuje ustvarjanje novega lažnega profila na socialnih omrežjih za namen zavajanja. Kot zanimivost naj omenim, da je na Facebooku 83.09 milijonov profilov lažnih (Smith idr., 2017, str. 33). »Catfish« je ime za osebo, ki je ustvarila lažen profil, »catfishing« pa je sam proces spoprijateljiti se z neznancem, medtem ko se uporablja lažen profil. Posledice so lahko zelo hude, saj je to že uničilo zakone, zveze in čustveno počutje veliko posameznikov (Amedie, 2015, str. 10). Na televizijskem kanalu MTV lahko zasledimo oddajo »Catfish«, v kateri predstavljajo različne zgodbe oseb, ki so bile priče, žrtve ali povzročitelji takega nasilja.

Dissing

To je dejanje, ko nekdo pošlje oziroma objavi na družbena omrežja krute informacije o nekom z namenom, da uniči njegov ugled ali prijateljstvo z drugimi in ga s temi informacijami užali oziroma ponižuje. Navadno to naredi nekdo, ki žrtev pozna (Hassan idr., 2018, str. 201).

Trolling

Pri »trollingu« hoče povzročitelj namerno zanetiti prepir oziroma nekoga tako užaliti, da se zaradi tega vname prepir. Bistvo je, da povzročitelj poišče in objavlja neprimerne in žaljive komentarje ali drugo motečo vsebino, ki naj bi zanetila prepir. Navadno to počnejo osebe, ki žrtve ne poznajo preveč dobro (Case, 2019, str. 1).

Flaming

Pri »flamingu« gre za podobno zadevo kot pri »trollingu«, le da je to bolj oseben, direkten napad na žrtev. Prvotni pomen izraza »flaming« je bil, da nekdo nenehno, besno ali z nespoštljivim odnosom komentira temo, ki ga ne zanima, danes pa opazimo več definicij, ki bi jih lahko povzeli kot izkazovanje sovraštva na internetu z žaljenjem, psovanjem ali uporabo kateregakoli žaljivega jezika (Moor, 2007).

1.2.4. Vloge pri internetnem medvrstniškem nasilju in vpliv na te vloge

V različnih virih se največkrat pojavljajo tri vloge, v katere lahko razdelimo osebe, ki so kakorkoli vpletene v dejanje tradicionalnega ali internetnega medvrstniškega nasilja. Pečjak (2015, str. 53) odlično povzame tri temeljne vloge, ki jih nekateri avtorji še nadaljnje razdelijo, to so vloga opazovalca, vloga žrtve in vloga nasilneža.

Xu in sodelavci (2012, str. 657) pa navedejo enake tri vloge, torej vlogo nasilneža, vlogo žrtve ter vlogo opazovalca, ki jo še dodatno razdelijo, in sicer vlogo opazovalca delijo na tiste, ki so na strani žrtve, torej pomagajo žrtvi, tiste, ki so na strani nasilneža in tiste, ki pomagajo nasilnežu ter pripomorejo k nasilju s posmehovanjem in podpiranjem le-tega.

1.2.4.1. Žrtve internetnega medvrstniškega nasilja

Zaradi lažjega razumevanja bom še na kratko predstavil, kdo je žrtev medvrstniškega nasilja, nato pa opisal posledice, ki jih ima žrtev zaradi tovrstnega nasilja. To odlično opiše Mugnaioni s sodelavci (2016, str. 11), ki pravi, da je to otrok, ki je daljše obdobje izpostavljen agresivnemu vedenju in zlorabi moči s strani vrstnikov. Sicer je termin žrtev zelo označujoč in označi otroka kot nemočnega in brez energije, vendar se moramo zavedati, da takšen otrok oziroma mladostnik potrebuje še več moči, saj se vsakodnevno sooča z nasiljem, ker gre za ponavljajoče dejanje. Socialnodelovno bi takšnega otroka poimenovali otrok z izkušnjo medvrstniškega nasilja, a je izraz žrtev bolj uporabljen in bolj poznan. Pri otroku povzroči številne posledice, saj ima internetno medvrstniško nasilje vpliv na njegov učni uspeh, zdravje in socialno vključenost.

Sam izraz otrok z izkušnjo medvrstniškega nasilja zveni mogoče manj označujoče, vendar potem to lahko vseeno zavzame vse tri zgoraj opisane vloge, torej vlogo žrtve, nasilneža in opazovalca, saj imajo vsi naštetih izkušnjo z medvrstniškim nasiljem, zato je takšen izraz, kot ga opiše Mugnaioni, mogoče nekoliko splošen. Sam bi mogoče predlagal bolj definiran izraz, in sicer otrok/mladostnik, ki je bil v zadnjem letu na internetu večkrat zmerjan. Na ta način

obdržimo dejstvo, da je to še vedno otrok oziroma mladostnik in dodamo, da je imel izkušnjo biti zmerjan, vendar je to zopet že preveč kompleksen izraz, da bi ga lahko uporabljali.

Aničić s sodelavci (2002, str. 110) pa opisuje, kako lahko prepoznamo znake, kdaj otrok oziroma mladostnik doživlja nasilje, ti so:

- »boji se prihajati v šolo ali odhajati iz nje, spremeni svojo običajno pot, zato zamuja ali pa prihaja v šolo zelo zgodaj,
- na šolskih izletih je vedno v bližini učiteljice ali učitelja in se od njega noče oddaljiti,
- starše prepriča, da ga spremljajo v šolo in čakajo ob koncu pouka,
- začne neopravičeno izostajati od pouka,
- poslabša se mu učni uspeh,
- ima poškodovano šolsko opremo ali je celo nima, »izgubi« kos oblačila,
- starši poročajo, da je nenadoma postal zadirčen in grob,
- je lačen po odmoru za malico oz. kosilo (nekdo mu je vzel malico ali denar zanjo),
- se zapre vase, začne jeceljati, ima izredno nizko samopodobo,
- deluje vznemirjeno, preneha jesti, ne pridobiva teže,
- govori o samomoru ali ga celo poskuša narediti,
- začne krasti denar drugim otrokom (to od njega zahteva povzročitelj/-ica),
- odklanja pogovor ali si izmisli neverjetno zgodbo, da bi ga pustili pri miru,
- ima nepojasnjene modrice, odrgnine in druge poškodbe,
- sam začne uporabljati nasilje nad mlajšimi in manjšimi otroki, svojimi mlajšimi bratci in/ali sestrami.«

Iz opisa, kako prepoznati otroka, ki je bil žrtev nasilja, lahko vidimo, kaj so posledice. Razberemo lahko, da se je otrok karakternostno spremenil, ga spremlja strah, saj se boji prihajati v šolo in iz nje, drži se učiteljice, v šolo ga spremljajo starši, otrok torej išče občutek varnosti pri starejših osebah, saj se sam ne počuti varnega. Prav tako lahko razberemo, da se zapre vase, postane jezen, Aničić omenja tudi nizko samopodobo. Iz naštetega lahko razberemo, da ima nasilje na karakter otroka velik vpliv.

Posledice internetnega nasilja se ne dosti razlikujejo od posledic tradicionalnega nasilja, k večjemu so samo hujše, predvsem zaradi pogostosti teh dejanj, saj tehnologija dovoljuje, da se pojavlja vedno, vsak dan, ne glede na to kje si. Negativne izkušnje z internetom pa so povezane z nelagodnimi psihičnimi posledicami. Ybarra (2004, v Aoyama, idr., 2011) je ugotovil, da je pri mladostniku, ki je bil nadlegovan z grožnjami na spletu dvakrat bolj verjetno, da bo kazal

simptome depresije, kot pri tistem, ki ni bil žrtev. Žrtve imajo tudi nižjo samopodobo in višjo socialno anksioznost. Prav zaradi tega, ker se medvrstniško nasilje prek interneta lahko pojavi kjerkoli in kadarkoli, so žrtve še toliko bolj izpostavljene, anonimnost pa še poveča strah in negativne posledice. Kot rezultat lahko žrtve izgubijo zaupanje do sovrstnikov ali prijateljev, oseb ki so jim blizu, velikokrat si zaradi nezaupanja nočejo poiskati pomoči. Zgodi se lahko tudi, da otroci, ki so žrtve nasilja preko spleta, tega ne povejo staršem, saj se bojijo, da jim ti ne bodo več pustili uporabljati interneta (Aoyama idr., 2011, str. 93).

Internetno medvrstniško nasilje prinese za seboj veliko negativnih posledic, med njimi so slabši akademski dosežki, osip v šoli, fizično nasilje pa tudi samomor. Ta vrsta nasilja je znana po tem, da je pogosto skrita pred odraslimi (Willard, 2006, v Johnson, L. D. 2016, str. 2). Patchin in Hinduja (2006, v Beran in Li, 2008, str. 19) poročata, da tretjina oseb, ki so bili žrtve internetnega nasilja, čuti negativne posledice. Prav tako je med ameriški mladostniki, starimi med 10 in 17 let, 30 % dejalo, da so se po internetnem medvrstniškem nasilju počutili zelo prizadeto, 24 % mladostnikov pa je bilo prestrašenih zaradi napadalnih sporočil, ki so jih prejeli prek interneta. V raziskavi so ugotovili, da 90 % mladostnikov te izkušnje ne pove staršem, 50 % poskuša zadevo rešiti po svoje. Posledice, kot so depresija, anksioznost in nizka samopodoba, pa so lahko hujše in dlje trajajoče kot pri tradicionalnem medvrstniškem nasilju (Jovonen in Gross, 2008, v Aoyama idr., 2011, str. 93-94).

Raziskava, ki sta jo opravila Hinduja in Patchin (2010) spomladi leta 2007 med približno 2000 učenci od šestega do osmega razreda v tridesetih šolah v Združenih Državah, nam pokaže povezavo med internetnim medvrstniškim nasiljem in samomorilnostjo. Približno 20 % udeležencev v raziskavi je resno razmišljalo o samomoru (19,7 % dekleta; 20,9 % fantje), 19 % pa je že poskusilo narediti samomor (17,9 % dekleta; 20,2 % fantje). Dejstvo, da so bili žrtve nasilja, razloži le nekaj primerov tistih, ki so razmišljali ali poskusili narediti samomor (6 % med tistimi, ki so bili žrtve in 3 % med tistimi, ki so bili povzročitelji). Po analizi rezultatov so ugotovili, da je pri žrtvi tradicionalnega nasilja 1,7-krat večja verjetnost, da so poskusili narediti samomor, pri povzročitelju tradicionalnega nasilja pa 2,1-krat večja verjetnost, da so poskusili narediti samomor, kot pri tistih, ki niso bili vključeni v medvrstniško nasilje. Za tiste, ki so žrtve internetnega medvrstniškega nasilja pa je 1,9-krat večja verjetnost da so poskusili narediti samomor, pri povzročiteljih tovrstnega nasilja pa 1,5-krat večja verjetnost, da so poskusili storiti samomor, kot pri tistih, ki z internetnim medvrstniškim nasiljem niso imeli stika.

Nekoliko starejša raziskava, ki so jo na Finskem opravili Kaltiala-Heino in drugi (1999) za tradicionalno medvrstniško nasilje med mladostniki starimi od 14 do 16 let, tudi pokaže

povezavo med nasiljem in samomorilnostjo. Med 16410 učenci je bilo 11 % deklic in 6 % dečkov, ki so kazali znake depresije. Teh, ki so razmišljali o samomoru pa je bilo 2 % deklic in enak odstotek dečkov. Depresija in samomorilne misli so se večkrat pojavile pri tistih, ki so bili žrtve, manjkrat pa pri povzročiteljih. Depresija se pojavi približno enako pri žrtvah in pri povzročiteljih, najbolj pogosta pa je pri tistih, ki so bili v vlogi nasilneža in žrtve. Več podatkov lahko vidimo v spodnji tabeli, ki kaže nekatere rezultate raziskave. Tabela prikazuje, kolikšna je bila prisotnost zmerne ali hude depresije in samomorilnih misli, kot je to izmeril Beck v raziskavi, ki je bila izvedena med 16410 mladostniki na Finskem, ki so bili v vlogi žrtve ali povzročitelja medvrstniškega nasilja. Prvi vrstici kažejo, kolikšna je bila prisotnost depresije najprej pri deklicah, potem pri dečkih, tretja in četrta vrsta pa enako najprej za deklice, nato za dečke, pokazeta, v kolikšni meri so bile prisotne samomorilne misli. V stolpcih pa je definirana frekvenca medvrstniškega nasilja. Vrednosti so v odstotkih.

Tabela 2: Vključenost v medvrstniško nasilje

		Involvement in bullying				
	No participation	Bully or bullied less than weekly	Frequently acts as bully	Frequently bullied	Frequently both bully and bullied	P value
Depression						
Girls	8 (333/4418)	13 (412/3159)	26 (50/196)	26 (98/373)	44 (22/50)	<0.001
Boys	3 (72/2395)	5 (232/4480)	13 (92/705)	16 (73/464)	23 (39/170)	<0.001
Suicidal ideation						
Girls	1 (55/4418)	3 (93/3159)	8 (16/196)	8 (29/373)	8 (4/50)	<0.001
Boys	1 (23/2395)	1 (56/4480)	8 (55/705)	4 (18/464)	11 (18/170)	<0.001

Vir: Kaltiala-Heino, R. idr., 1999, str. 5

Velike posledice ima tudi na kvaliteto prijateljstev, ki jih ima otrok/mladostnik, ki so v tem obdobju zanj zelo pomembna. Mladostnik veliko svojega časa preživi z vrstniki in odnosi, ki jih ima z njimi zelo vplivajo na njegovo psihično dobro počutje. Dobri odnosi med vrstniki delujejo kot varovalka pri ponotranjanju težav in zato je pri otrocih, ki poročajo, da nimajo dobrih prijateljskih odnosov, večja verjetnost, da se pojavi depresija in socialna anksioznost. Vedeti moramo tudi, da žrtve nasilja večkrat iščejo pomoč pri prijateljih, saj je pogovor o takšni izkušnji z nekom, ki posluša, zelo zdravilen in otroku/mladostniku da občutek, da je sprejet v družbo, prav tako mu da moč za premagovanje neprijetne izkušnje. Dobri prijateljski odnosi

lahko pripeljejo tudi do tega, da se nasilje preko spleta ne zgodi. V veliko primerih se tovrstno nasilje dogaja med osebami, ki se poznajo, dejstvo, da se to dogaja v prijateljskih krogih pa je že lahko kazatelj, da to niso dobri prijateljski odnosi, saj naj bi si prijatelji pomagali, ne pa nadlegovali. Poleg tega pa še ne more računati na oporo prijateljev, zaradi slabih odnosov. Tako bi se morale težave pri internalizaciji tovrstnega nasilja zmanjšati, odvisno od kakovosti medosebnih odnosov z vrstniki (Aoyama idr., 2011, str. 94).

Učinke, ki jih trpijo žrtve tovrstnega nasilja opišeta tudi Brody in Vangelisti (2016, str. 7-8), ki pravita, da se žrtve pogosto počutijo osramočene, žalostne, jezne, ker so bile napadene. Verjetnost je tudi, da se žrtve ne bodo znale prilagoditi okolju, da bodo imele vedenjske motnje ali druge zdravstvene težave. Mladostniki, ki so v otroštvu doživljali internetno medvrstniško nasilje, so večkrat osamljeni, imajo slabšo samozavest kot tisti, ki niso bili vključeni v takšne situacije.

Odkrili so tudi, da imajo žrtve internetnega medvrstniškega nasilja povečano možnost, da postanejo odvisni od interneta, s čimer je mišljena čustvena navezanost na internet. Hkrati so lahko žrtve nasilja kasneje tudi žrtve tradicionalnega medvrstniškega nasilja, kar pomeni, da so napadene v več okoljih. Posledice, ki jih lahko ima žrtev internetnega medvrstniškega nasilja, so lahko dolgotrajne in imajo negativen učinek (Vandebosch, Van Cleemput, 2009, v Brody in Vangelisti, 2016, str. 7-8).

1.2.4.2. Opazovalci internetnega medvrstniškega nasilja

Opazovalce medvrstniškega nasilja lahko razdelimo še v nekaj podskupin, ki zavzemajo vsaka svoje stališče, le-te odlično razdeli in definira Pečjak (2015, str. 64), in sicer razdeli jih na posnemovalce nasilneža, podpornike nasilneža, branilce žrtve in nevpletene.

- *Posnemovalci nasilneža* so tisti učenci, ki so na strani nasilneža in ga imajo za vzor. To so tisti, ki navadno nimajo visokega socialnega statusa med vrstniki in potrebujejo samopotrjevanje. Ti učenci lahko v nasilnežu vidijo, da je za dejanja nagrajen z večjo mero spoštovanja in popularnostjo, zato hočejo to tudi sami doseči in nasilneža oponašajo. V primeru, da nasilje izvaja skupina, se odgovornost razdeli na vse vključene učence.
- *Podporniki nasilneža* so tisti, ki nasilneža ne oponašajo, temveč mu pomagajo z pripombami, smehom, mu dajejo potuho in so aktivni ali pasivni opazovalci. Zaradi potuhe in podpore pri dejanjih dajejo nasilnežu moč.

- *Branilci žrtve* so tisti učenci, ki se postavijo na stran žrtve. Poznamo aktivne branilce, ki skušajo nasilje ustaviti ali poiskati pomoč pri odraslih, hkrati pa nudijo tolažbo žrtvi. Drugi pa so pasivni branilci, ki so sicer na strani žrtve, vendar ne naredijo nič, nasilja ne zaustavijo, ampak zgolj zapustijo kraj nasilja in so tihe priče.
- Zadnji so še tisti opazovalci, ki so *nevpleteni*. To so tisti, ki nasilje le tiho opazujejo, nič ne rečejo in ne reagirajo, razlogi za takšno obnašanje pa so različni (ibid.).

Aničić s sodelavci (2002, str. 115-116) poda razloge, zaradi katerih nevpleteni opazovalci molčijo. Glavni razlog je strah. Ti otroci/mladostniki se bojijo maščevanja povzročitelja, ali da jih bodo imeli starejši za »špec kahle« ali, da ne bodo dobili pravilne podpore odraslih, mogoče, da bodo celo kaznovani, bojijo s tudi, kaj si bodo mislili o njih. Lahko mislijo, da je situacija nerešljiva, ne vejo kaj narediti, ne vejo komu povedati, so mnenja, da si morajo pomoč najprej zaslužiti.

Zgornji avtorji so pisali večinoma o opazovalcih tradicionalnega nasilja, vendar se pri internetnem medvrstniškem nasilju vloge udeležениh in njihovi motivi, razlogi in posledice ne kaj dosti razlikujejo od tistih pri tradicionalnem nasilju.

Bastiaensens in sodelavci (2014, str. 4-6) opazovalce prav tako razdelijo na podskupine, in sicer: tiste, ki ostanejo nepristranski, tiste, ki pomagajo oziroma dajejo moč povzročitelju ter tiste, ki branijo oziroma dajejo moč žrtvi. Ker se nasilje večkrat dogaja zaradi želje po višjem socialnem statusu, ker hočejo pokazati svojo socialno moč ostalim v družbi, so ravno opazovalci tisti, od katerih dobijo povratne informacije, ali so svoj cilj dosegli ali ne. Če dobijo povzročitelji od opazovalcev pozitivne povratne informacije, pomeni, da so jih nagradili za njihovo obnašanje, dobili so potrditev, da so svoj cilj dosegli, to pa lahko povzročitelja samo še bolj spodbuja, da postane še nasilnejši. Zaradi same narave socialnih omrežij, moramo vedeti, da je lahko priča internetnemu medvrstniškemu nasilju kdorkoli, ne samo tiste osebe, ki so njihovih socialnih mrežah, zato imajo opazovalci različne odnose z ostalimi udeleženci, mogoče jih niti ne poznajo, to pa lahko vpliva na njihov odziv na samo situacijo oziroma dejanje. Odzivajo pa se lahko na različne načine. Socialna omrežja imajo že vgrajeno možnost, da se lahko odzovejo samo z klikom na gumb ali pa z komentarjem in celo sliko, hkrati jim omogoča tudi možnost, da se odzovejo prek drugih komunikacijskih kanalov, na primer telefona, elektronske pošte ipd., saj večina oseb te podatke shranjuje pod svoj profil. Tako se lahko opazovalci če opazijo nasilje preko interneta odzovejo tudi »v živo« ne samo preko interneta.

Brody in Vangelisti (2016, str. 13-15) izpostavita, da internet omogoča opazovalcem, ki bi se hoteli vplesti oziroma nuditi oporo žrtvi, več načinov in ima več prednosti kot pri tradicionalnem nasilju. Opazovalci morajo pretehtati nekaj različnih odločitev, strategij, prej kot se vmešajo. Na internetu imajo možnost, da lahko sporočilo, objavo ali prijavo previdno sestavijo in nato ukrepajo, saj niso časovno omejeni kot pri tradicionalnem nasilju. Prav tako imajo prednost anonimnosti. Tako kot je to slaba stvar, saj na ta način do tovrstnega nasilja pride, je po drugi strani lahko v veliko pomoč, sploh opazovalcem, saj se lahko postavijo na stran žrtve in nimajo skrbi, da bi se nasilnež spravil na opazovalca, saj ne ve, kdo je.

Zanimive so tudi raziskave (Darley in Latané, 1968a) ki jih opisujeta Brody in Vangelisti (2016, str. 16), v katerih raziskujeta, koliko opazovalcev je ukrepalo v določenem okolju. V tem primeru gre za raziskavo, v kateri je šlo za epileptični napad, vendar se lahko vseeno navežemo nanjo. Če je bilo očividcev več, je samo 31 % očividcev dogodek prijavilo in poklicalo reševalno službo, v primeru, ko je očividec mislil, da je sam, je kar v 85 % primerih ta dogodek prijavil.

To nam torej pove, da je večja možnost, da bi kdo nasilje preprečil oziroma karkoli naredil, ko je očividcev manj. Sklepamo lahko, da je za pričo internetnega nasilja veliko različnih dejavnikov, ki lahko vplivajo na reakcijo le-te: način, na katerega se odzovejo, čas, anonimnost, število ostalih prič ipd.

Podobna raziskava je bila opravljena tudi za internetno okolje, raziskovalci so na javno internetno oglasno desko objavili prošnjo za pomoč. Ugotovili so, da so se ljudje bolje odzvali, če je bilo v forumu manj aktivnih, kot če jih je bilo več, sploh če za pomoč niso vprašali direktno (Fischer, Greitemeyer, Pollozek, in Frey, 2006, v Brody in Vangelisti, 2016, str. 17).

Naslednji dejavnik, ki vpliva na to, ali se bodo opazovalci internetnega medvrstniškega nasilje odzvali na dejanje ali ne, je, kakšno težo nosi to dejanje. Večja verjetnost je, da se bodo odzvali v primeru, če je dejanje hujše oblike, če gre za nekaj »resnejšega«, kot če gre za lažjo obliko tovrstnega nasilja (Bastiaensens idr., 2014, str. 6-7).

Reakcije prič internetnega medvrstniškega nasilja so odvisne tudi od tega, če koga od udeležencev poznajo, prav tako je odvisno, koga poznajo – nasilneža ali žrtev. Intervencija pri internetnem medvrstniškem nasilju je lahko odvisna od tega, če priče tovrstnega nasilja, kakorkoli poznajo žrtev ali nasilneža. Večja verjetnost je, da bodo na dejanje reagirali, če je ta oseba v njihovi socialni mreži, kakor če je ni. Izpostaviti je treba še, s kom se poznajo. Če poznajo žrtev tovrstnega nasilja, je večja verjetnost, da se bodo postavili na stran žrtve ter

poiskali možnosti, kako pomagati in kako braniti žrtve. V primeru, da bolje poznajo povzročitelja, se verjetnost, da se bodo postavili na stran povzročitelja, poveča, v tem primeru pride do negativnega učinka, saj pomagajo povzročitelju in podpirajo agresivno vedenje. Večja verjetnost, da se bodo na tovrstno nasilje odzvali, je tudi, če smatrajo žrtev ali povzročitelja za bližnje kolege, ali če so samo znanci. Prav tako Levine in Crowther (2008, v Brody in Vangelisti, 2016) izpostavita, da je za to, ali bo opazovalec reagiral na internetno medvrstniško nasilje ali ne, bolj pomembno, ali opazovalci koga od udeležениh poznajo, kot dejavnik ki sem ga prej opisoval – velikost skupine (Brody in Vangelisti, 2016, str. 22-23).

1.2.4.3. Povzročitelji internetnega medvrstniškega nasilja

Povzročitelj medvrstniškega nasilja je otrok, ki zlorablja svojo fizično, psihično, materialno ali spolno moč in nad vrstniki izvaja nasilje. Od vrstnika je v procesu ustrahovanja vse močnejši, vse skupaj nato vodi v neravnovesje moči (Pušnik, 2012, v Mugnaioni idr., 2016, str. 11).

Tipičnega povzročitelja medvrstniškega nasilja bi sicer težko opisali, a se opisi različnih avtorjev v določenih točkah skladajo. Te lastnosti združi Aničič s sodelavci (2002, str. 11):

- Ne počutijo se sposobne spoprijeti se z vsakodnevnimi dogodki. Raje se sploh ne trudijo in niti ne poskusijo kot da bi doživeli neuspeh.
- Največkrat so sami žrtve ustrahovanja ali nasilja v družini.
- Moč, avtoriteta in materialni uspeh so vrednote, ki jih cenijo v njihovih družinah.
- Pogosto menijo, da kazanje čustev ni dovoljeno, zato ne čutijo obžalovanja, kadar nadlegujejo vrstnika/vrstnico.
- Za svoja dejanja ne sprejemajo odgovornosti.
- Čutijo potrebo po nadvladi, vedno hočejo zmagati.

Nekateri avtorji povzročitelje razdelijo na dve kategoriji, in sicer na nasilneže ter na nasilneže in žrtve (bully-victims). Slednji so tisti, ki so imeli obe izkušnji, torej so bili v vlogi žrtve in v vlogi nasilneža. Zanje je znano, da imajo podobne znake kot žrtve, saj so tudi sami bili žrtve tovrstnega nasilja. To pomeni, da kažejo znake depresije, osamljenosti, zaskrbljenosti, prizadetosti, negotovosti, stresa. Prav tako ugotavljajo, da imajo nižjo samopodobo in probleme z medosebnimi odnosi, vedenjske in psihične težave (Völlink, idr., 2013, str. 8).

To delitev bi lahko uporabili tudi pri žrtvah, saj so to osebe, ki so imele izkušnjo tako žrtve kot povzročitelja. Jaz sem jih uvrstil v poglavje povzročitelji internetnega nasilja, saj menim, da je stereotip, da je povzročitelj vedno tisti, ki je kriv za nasilje, pozablja pa se, da so lahko tudi

povzročitelji tisti, ki so bili ali pa so žrtve, in s tem bi rad ta stereotip nekoliko izpodbil. Menim, da je tudi s povzročiteljem lahko veliko dela in da je treba ugotoviti razlog, zakaj je to dejanje storil in z ugotovitvami delati naprej.

Goodboy in Martin (2015, str. 1) navedeta, da imajo povzročitelji navadno osebnost, ki ji primanjkuje samoobvladovanje, občutljivost ter empatija, po navadi imajo višjo mero psihotizma in so bolj verbalno agresivni.

H. J. Eysenck (v Meško, 1998) je v svoji teoriji o povezanosti med kriminaliteto in tipom osebnosti objasn timer, da imajo osebe, ki so agresivne, egocentrične in impulzivne visoke rezultate pri meritvah psihotizma.

Haynie in drugi (2001, v Bayraktar, 2015) so ugotovili, da se v vlogah nasilneža, žrtve ter nasilneža in žrtve v več pogledih bistveno razlikujejo, npr. v problematičnem vedenju, starševstvu in depresiji. Bolj specifično so opazili, da skupina nasilneža in žrtve izstopa, in sicer je pri njih moč opaziti več vedenjskih motenj, simptomov depresije ter konfliktov v družini.

Kot vidimo, se lahko pri povzročiteljih, ko opisujem njihove lastnosti, večkrat pojavlja agresija, avtoritativna moč, prav tako se pojavljajo družinski konflikti, torej so večkrat tudi sami žrtve. Da oseba postane povzročitelj internetnega medvrstniškega nasilja, je posledica odnosov v družini, družinskih vrednot, vzgoje. Kot sem že zgoraj poudaril, pomembno je, da delamo tudi z povzročitelji nasilja, saj je velika verjetnost, da je v ozadju nekaj, česar ne vemo, in potrebno se je na to osredotočiti, še bolj pomembno tudi njim pokazati, da jim hočemo pomagati, ne pa zgolj obtoževati.

1.2.5. Internetno medvrstniško nasilje med otroci in mladostniki

V Sloveniji je to področje zelo slabo raziskano, tudi napisanega o tej temi ni nič kaj dosti. Zasledil sem veliko zgodb in raziskav iz tujine, kjer so preverjali, v kolikšni meri se tovrstno nasilje sploh pojavlja, kakšni so vzroki zanj in kakšne so posledice.

V tujini je kar nekaj primerov, ki so se zaključili z najhujšimi posledicami. Tyler Clementi je storil samomor po tem, ko je doživel internetno medvrstniško nasilje. Na internetu so se začeli širiti videoposnetki njega, ko je bil intimen z nekim fantom. Tyler tega bremena ni mogel nositi, zato je skočil iz mostu George Washington Bridge. Billy Lucas (15 let) iz Indiane in Seth Walsh (13 let) iz Kalifornije, sta se obesila, ker so ju nadlegovali, da sta istospolno usmerjena. Asher Brown (13 let) ni zdržal neprestanih zbadljivk, da je majhen, budist in istospolno usmerjen, zato je storil samomor tako, da se je ustrelil. Takšnih primerov je mnogo (Culhane, 2011, str. 1).

König, Gollwitzer in Steffgen (v Skumavc, 2016, str. 13–14) so leta 2010 med 473 učenci raziskovali, kakšni so motivi za internetno medvrstniško nasilje. Ugotovili so, da je več kot polovica žrtev internetnega medvrstniškega nasilja postalo povzročiteljev internetnega medvrstniškega nasilja, vsaj četrtna njihovih žrtev pa je bilo prejšnjih povzročiteljev. Ugotovili so, da je maščevanje vrstnikom zelo velik in pomemben motiv pri internetnem medvrstniškem nasilju.

Pri mladostnikih je istospolna usmerjenost velikokrat razlog za začetek internetnega medvrstniškega nasilja, zbadanja, fizičnega nasilja ipd., zato sem omenil zgornje primere.

Na bostonski univerzi leta 2007 je profesor glasbe nepričakovano izvedel, da ima na Facebooku stran s svojo sliko in točnim opisom. Na strani so bile objave, ki naj bi jih on objavil, te pa so bile grde, neprijetne in nezrele. Profesor ni vedel, koliko časa ta stran že obstaja in kaj naj naredi, sumil je nekaj študentov, vendar ni vedel, koga bi lahko obtožil tega dejanja. Nekaj telefonskih klicev in neprespanih noči za tem pa je z pomočjo kolega prišel do administratorja strani in ta je stran odstranil. Profesor je dejal, da se je počutil zelo tesnobno, da ga je skrbelo, saj ni vedel, koliko časa se bo to še nadaljevalo (Daniloff, 2009, str. 2).

V Sloveniji je bil nekaj časa zelo odmeven primer leta 2014, ko je ravnatelj ene izmed mariborskih srednjih šol storil samomor zaradi medijskega in spletnega pritiska. Učenec je v prostorih šole posnel ravnatelja, ko je imel spolni odnos z učiteljico, posnetek pa objavil na splet. Ta je hitro zaokrožil po družbenih omrežjih po Sloveniji, ravnatelj pa je zaradi prevelikega pritiska storil samomor.

Omeniti gre tudi prvi svetovno najbolj znan primer internetnega medvrstniškega nasilja. Gre za zgodbo Megan Meier, ki je bila žrtev »catfishinga«. Lori Drew in Sarah Drew (mati in hči) sta na omrežju MySpace ustvarili lažen profil z imenom Josh Evans, z namenom zavajati mlado (13-letno) Megan. Sarah je bila njena prijateljica in je vedela, da se Megan zdravi za depresijo, ona pa je hotela pomagati tako, da je preko lažnega Josha z Megan ustvarila krajšo romantično navezo, katero je Josh nato grdo prekinil. Megan je to dejanje vodilo k samomoru. Lori Drew je grozilo 20 let zapora zaradi kršenja Zakona o računalniških goljufijah in zlorabi računalnikov, sodišče pa jo je oprostilo, ker je kršila »samo« splošne pogoje uporabe socialnih omrežij (Završnik, 2013, str. 220–221).

Raziskava, izvedena na Public Liberal Arts College v ZDA, je pokazala, da je med 471 sodelujočimi v raziskavi bilo 19 % žrtev internetnega medvrstniškega nasilja (10 % cyberbullying, 9 % cyberstalking). 28 % žrtev je bilo nadlegovanih enkrat, 50 % žrtev so to

doživeli 2- do 5-krat, 9 % 6- do 10-krat, 13 % pa več kot 10-krat. Približno polovica sodelujočih v raziskavi (50 % cyberstalking, 48 % cyberbullying) so že slišali oziroma bili priče, da je bil nekdo povzročitelj internetnega medvrstniškega nasilja. Prav tako je približno polovica (48 % cyberbullying, 47 % cyberstalking) slišala oziroma so bili priče žrtve internetnega medvrstniškega nasilja. 57 % študentov, ki so sodelovali v raziskavi pa je navedlo, da se jim internetno medvrstniško nasilje med študenti zdi problematično (Kraft in Wang, 2010, str. 81).

Raziskava med 247 študenti v ZDA, starimi med 18 in 25 let, je pokazala, da skoraj vsi študentje uporabljajo internet med 1 in 6 ur dnevno. 77 % študentov, ki so sodelovali, se počuti ob uporabi interneta varno. 18,2 % študentov je bilo žrtev internetnega medvrstniškega nasilja vsaj enkrat v zadnjem letu, 12 % pa je vsaj enkrat v zadnjem letu povzročilo internetno medvrstniško nasilje. 55 % študentov je povedalo, da so vsaj enkrat v zadnjem letu bili priče internetnemu medvrstniškemu nasilju. Najpogosteje se je tovrstno nasilje dogajalo prek SMS-sporočil (56,8 %), prek Twitterja (45,5 %), prek Facebooka (38,6 %), prek Instagrama (13,7 %) in prek YouTubea (11,4 %). Direktna sporočila prek interneta se niso pojavila med bolj pogostimi (2,3 %), enako velja za klepetalnice (2,3 %). Zanimivo je, da ko so jih spraševali, kaj so storili, ko so bili vpleteni v internetno medvrstniško nasilje, 25 % študentov ni naredilo nič, nasilje je prijavilo 31,8 % študentov, 29,5 % je povzročitelju reklo, naj neha, 13,6 % je nasilje vrnilo (oni so postali povzročitelji), 11,4 % se je norčevalo iz povzročitelja, 18,2 % študentov je shranilo dokaze, 34,1 % je povzročitelje blokiralo na socialnih omrežjih, 6,9 % pa se je odzvalo drugače (Whittaker in Kowalski, 2015, str. 15,16).

1.3. Zakonska podlaga

V Sloveniji je ta tema zelo slabo raziskana in zakonsko neurejena. Imamo nekaj protokolov za šole, ki naj bi se jih učitelji/profesorji držali, vendar ti niso usmerjeni direktno v internetno medvrstniško nasilje. Večkrat se lahko navežemo na zakone, ki bi prišli v poštev pri takšnem dejanju. Protokol, kaj storiti v primeru medvrstniškega nasilja, nam predstavi Mugnaion, namenjen pa je osnovnim in srednjim šolam, učiteljem in profesorjem, ki naj bi se po njem tudi ravnali.

V primeru fizičnega medvrstniškega nasilja imamo zakonodajo, ki nam narekuje, da je potrebno dogodek prijaviti, saj velja za eno kaznivih dejanj, ki so navedena v Kazenskem zakoniku. Izpolnjena pa morata biti dva pogoja, najprej mora storilec imeti dopolnjenih 14. let, saj s tem pridobi kazensko odgovornost, drugi pogoj pa je ta, da mora dejanje spadati pod opis kaznivega dejanja, ki se ga po uradni dolžnosti preganja. To velja v primeru, ko gre za fizično nasilje, pri

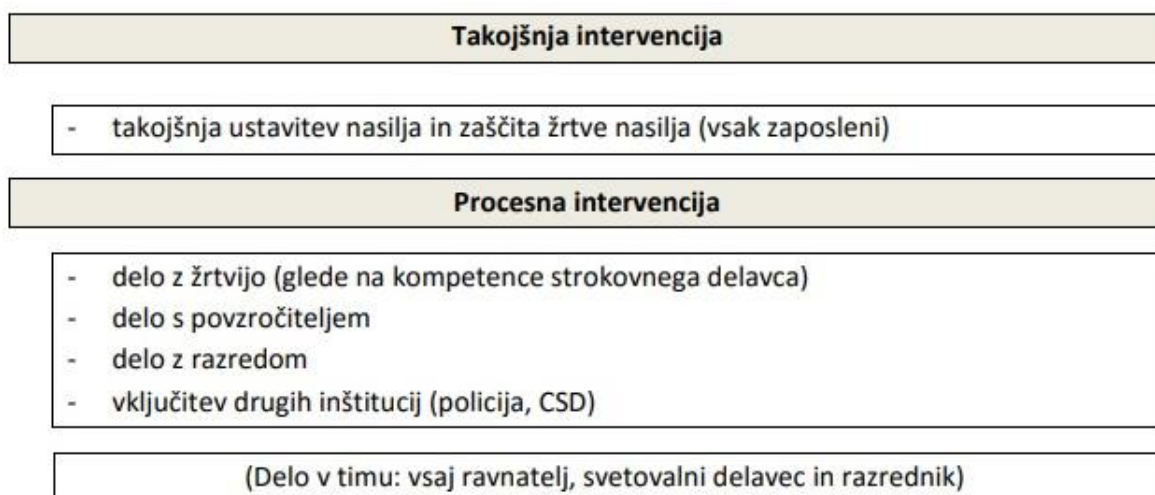
katerem je povzročena poškodba, spolnega nasilja, v primeru izsiljevanja ali materialnega nasilja. Če gre za psihično nasilje, prijava ni potrebna. Prijavo naj bi opravil pristojni v šoli, navadno je to ravnatelj. Po prijavi na policijo mora o dogodku obvestiti še center za socialno delo, ki je po zakonodaji dolžan sodelovati v postopku. Kasneje se v šoli oblikuje tim, čigar člani so tudi socialni delavci (Mugnaioni idr., 2016, str. 25).

145. člen Zakona o kazenskem postopku (ZKP-UPB8, Ur. l. RS, št. 32/12) nam narekuje obveznost prijave kaznivega dejanja: »Vsi državni organi in organizacije z javnimi pooblastili so dolžni naznaniti kazniva dejanja, za katera se storilec preganja po uradni dolžnosti, če so o njih obveščeni, ali če kako drugače zvedo zanje.«

Prav tako je omenjena prijava na center za socialno delo, in sicer v Zakonu o socialnem varstvu (ZSV-UPB2, Ur. l. RS, št. 3/07) o tem govori 91. člen: »Pobudo za začetek postopka po uradni dolžnosti dajo lahko zakonec, otroci, osebe, ki živijo v skupnem gospodinjstvu z osebo, ki potrebuje varstvo in pomoč, delodajalec in sindikat. Organi ter zavodi in druge organizacije, ki pri svojem delu ugotovijo ogroženost otroka, mladoletnika ali osebe, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost, so dolžni o tem obvestiti center za socialno delo na svojem območju.«

Mugnaioni s sodelavci (2016, str. 19–24) nam nazorno prikaže shemo ukrepanja v primeru medvrstniškega nasilja, kot jo vidimo na spodnji sliki.

Slika 2: Shema ukrepanja ob medvrstniškem nasilju

Vir: Mugnaioni, idr., 2016, str. 19

Vidimo lahko, da intervencijo razdeli na dva dela, na takojšnjo intervencijo in na procesno intervencijo. *Takojšnja intervencija* pomeni, da mora vsak zaposleni ustaviti nasilje in zaščititi žrtev, kot pravi shema, to pa naredi z ustreznimi ukrepi. Vpletene otroke razdvoji, tako da

povzročitelja in žrtev umakne v ločena prostora, po potrebi lahko pokliče ustrezno pomoč. Če pride do poškodbe, priskrbi zdravniško pomoč ter o tem obvesti starše. Potem se strokovni delavec pogovori z žrtvijo, namen pogovora je pomiriti otroka in mu nuditi oporo. Posebej se strokovni delavec pogovori tudi z povzročiteljem, z namenom, da se otroka pomiri in prepreči nadaljevanje nasilja. Strokovni delavec mora o tem dogodku obvestiti razrednika, svetovalno službo, ravnatelja in starše, hkrati pa mora tudi narediti zapis oz. opis dogodka (Mugnaioni, idr., 2016, str. 20, 21).

Pri *procesni intervenciji* gre za kasnejše delo z vključenimi pri dogodku. Tu sodelujejo strokovni delavci VIZ glede na njihove kompetence, šolska svetovalna služba, razrednik ter ravnatelj. Dela se z posameznikom (žrtvijo in povzročiteljem), skupino in razredom. Sodelovati je potrebno tudi s starši otrok, ki so bili vključeni, po potrebi je potrebno vključiti tudi druge organe (CSD ali policija) (ibid.).

V 296. členu Kazenskega zakonika (KZ-1, Ur. l. RS, št. 50/12) je omenjeno fizično nasilje, ki se lahko zgodi pri medvrstniškem nasilju, zakon hkrati narekuje, kakšne naj bi bile posledice za povzročitelje:

»(1) Kdor z drugim grdo ravna, ga pretepa ali drugače boleče ali ponižujoče kaznuje, ga s silo ali grožnjo z neposrednim napadom na življenje ali telo preganja ali mu jemlje svobodo gibanja, ga prisiljuje k delu ali opuščanju dela ali ga kako drugače z nasilnim omejevanjem njegovih enakih pravic spravlja v podrejen položaj, se kaznuje z zaporom do dveh let.

(2) Če dejanje iz prejšnjega odstavka storita dve ali več oseb ali če je bilo hudo ponižanih več oseb ali če storilec drugega lahko telesno poškoduje, se storilec kaznuje z zaporom do treh let«.

1.3.1. Zakonodaja povezana z internetnim medvrstniškim nasiljem v Sloveniji

Do sedaj sem omenjal bolj tradicionalno medvrstniško nasilje. V Kazenskem zakoniku (KZ-1, Ur. l. RS, št. 50/12) imamo nekaj členov, ki opisujejo dejanja, ki se lahko zgodijo tudi prek spleta. Prvi odstavek 132. člena opisuje prisiljenje: »(1) Kdor koga s silo ali resno grožnjo prisili, da kaj stori ali opusti ali da kaj trpi, se kaznuje z zaporom do enega leta.«

134.a člen Kazenskega zakonika opisuje zalezovanje, kar bi se lahko upoštevalo kot »cyberstalking«:

»(1) Kdor koga drugega ali njegovega bližnjega s ponavljajočim se opazovanjem, zasledovanjem ali vsiljivim prizadevanjem vzpostavitve neposrednega stika ali stika preko

elektronskih komunikacijskih sredstev zalezuje in pri njem ali pri njegovem bližnjem s tem povzroči prestrašenost ali ogroženost, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do dveh let.

(2) Če je zalezovana oseba mladoletna oseba ali slabotna oseba, se storilec kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do treh let.

(3) Pregon za dejanje iz prvega in drugega odstavka tega člena se začne na predlog.«

Prvi odstavek 135. člena Kazenskega zakonika opisuje grožnje, katere se lahko zgodijo tudi preko interneta, hkrati pa narekuje tudi možno kazen: »Kdor komu, zato da bi ga ustrašoval ali vznemiril, resno zagrozi, da bo napadel njegovo življenje ali telo ali prostost ali uničil njegovo premoženje velike vrednosti, ali da bo ta dejanja storil zoper njegovo bližnjo osebo, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do šestih mesecev.«

Prav tako bi lahko med zakone, ki se povezujejo s spletnim medvrstniškim nasiljem, uvrstili 135.a člen Kazenskega zakonika, ki opredeljuje mučenje. Tukaj sem bil nekoliko skeptičen, a menim, da ga lahko povežemo z obravnavano temo, saj omenja tudi duševno trpljenje:

»(1) Kdor komu namenoma povzroči hudo bolečino ali trpljenje, bodisi telesno ali duševno, da si od njega ali tretje osebe pridobi informacijo oziroma priznanje, da ga kaznuje za dejanje, ki ga je storil on ali tretja oseba ali je za to dejanje osumljen on ali tretja oseba, da bi ga ustrašoval ali nanj izvajal pritisk ali da bi ustrašoval tretjo osebo ali nanjo izvajal pritisk ali iz katerega drugega razloga, ki temelji na kateri koli obliki kršitve enakopravnosti, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

(2) Če bolečino ali trpljenje iz prejšnjega odstavka povzroči ali prizadene uradna oseba ali kdo drug, ki nastopa z uradnim statusom ali pooblastilom ali na pobudo take osebe ali z njeno izrečno ali tiho privolitvijo, se kaznuje z zaporom od treh do dvanajstih let.«

Z internetnim medvrstniškim nasiljem je malce povezano tudi prisluškovanje in slikovno snemanje, če je to neupravičeno, to nam narekujeta 137. in 138. člen Kazenskega zakonika:

»(1) Kdor neupravičeno s posebnimi napravami prisluškuje pogovoru ali izjavi, ki mu ni namenjena, ali jo zvočno snema, ali kdor tak pogovor ali tako izjavo neposredno prenaša tretji osebi ali ji tak posnetek predvaja ali kako drugače omogoči, da se z njim neposredno seznani, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta.

(2) Enako se kaznuje, kdor zvočno snema njemu namenjeno zaupno izjavo drugega brez njegovega soglasja z namenom, da bi tako izjavo zlorabil, ali kdor tako izjavo neposredno

prenaša tretji osebi ali ji tak posnetek predvaja ali ji kako drugače omogoči, da se z njim neposredno seznani.

(3) Če stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena uradna oseba z zlorabo uradnega položaja ali uradnih pravic, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do petih let.

(4) Pregon za dejanje iz prvega odstavka tega člena se začne na predlog, za dejanje iz drugega odstavka pa na zasebno tožbo.« (Kazenski zakonik, 2008: 137. člen)

»(1) Kdor neupravičeno slikovno snema ali naredi slikovni posnetek drugega ali njegovih prostorov brez njegovega soglasja in pri tem občutno poseže v njegovo zasebnost ali kdor tako snemanje neposredno prenaša tretji osebi ali ji tak posnetek prikazuje ali kako drugače omogoči, da se z njim neposredno seznani, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta.

(2) Če stori dejanje iz prejšnjega odstavka uradna oseba z zlorabo uradnega položaja ali uradnih pravic, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do petih let.

(3) Pregon za dejanje iz prvega odstavka tega člena se začne na predlog.« (Kazenski zakonik, 2008: 138. člen)

Pod internetno medvrstniško nasilje spada tudi otroška pornografija. Direktnega zakona o tem še ni, lahko pa se navežemo na nekatere druge zakone. Eden takšnih bi lahko bil 84. člen Zakona o medijih (ZMed, Ur. l. RS, št. 110/06), ki pravi: »Pornografske vsebine v tiskanih publikacijah ter na oglasnih površinah so lahko ponujene le tako, da jih otroci in mladoletniki ne morejo videti in kupiti. Dostop do pornografskih vsebin v elektronskih publikacijah mora biti s tehničnimi sredstvi oziroma z zaščito omejen tako, da otroci in mladoletniki do njih ne morejo dostopati.«

173.a člen se lahko naveže na otroško pornografijo, saj govori o pridobivanju oseb, mlajših od petnajst let za spolne namene: »(1) Kdor osebo, mlajšo od petnajst let, prek informacijskih ali komunikacijskih tehnologij nagovarja za srečanje z namenom, da bi zoper njo storil kaznivo dejanje iz prvega odstavka 173. člena tega zakonika ali zaradi izdelave slik, avdiovizualnih ali drugih predmetov pornografske ali drugačne seksualne vsebine, in so nagovarjanju sledila konkretna dejanja za uresničitev srečanja, se kaznuje z zaporom do enega leta.«

Prav tako o tem govorijo prvi trije odstavki 176. člena Kazenskega zakonika, ki pravijo naslednje:

»(1) Kdor osebi, mlajši od petnajst let, prodaja, prikaže ali z javnim razstavljanjem ali kako drugače omogoči, da so ji dostopni spisi, slike, avdiovizualni ali drugi predmeti pornografske

vsebine, ali ji prikaže pornografsko ali drugačno seksualno predstavo, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do dveh let.

(2) Kdor s silo, grožnjo, preslepitvijo, prekoračitvijo ali zlorabo pooblastil, novačenjem, nagovarjanjem ali zaradi izkoriščanja navede, pridobi ali spodbudi mladoletno osebo za izdelavo slik, avdiovizualnih ali drugih predmetov pornografske ali drugačne seksualne vsebine, za sodelovanje v pornografski ali drugačni seksualni predstavi ali kdor taki predstavi vedoma prisostvuje, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do osmih let.

(3) Enako kot v prejšnjem odstavku se kaznuje, kdor zase ali za drugega pridobiva, proizvede, razširi, proda, uvozi, izvozi ali drugače ponudi pornografsko ali drugačno seksualno gradivo, ki vključuje mladoletne osebe ali njihove realistične podobe, ali kdor poseduje tako gradivo ali pridobi dostop do takega gradiva s pomočjo informacijskih ali komunikacijskih tehnologij, ali razkriva identiteto mladoletne osebe v takem gradivu.«

Prvi odstavek 140. člena Kazenskega zakonika določa nedovoljeno objavo zasebnih pisanj: »(1) Kdor brez dovoljenja pooblaščen osebe, kadar je tako dovoljenje potrebno, objavi dnevnik, pismo ali kakšno drugo zasebno pisanje, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta.«

K temu pa se lahko navežemo s prvim in drugim odstavkom 143. člena Kazenskega zakonika, ki govori o zlorabi osebnih podatkov:

»(1) Kdor brez podlage v zakonu ali v osebni privolitvi posameznika, na katerega se osebni podatki nanašajo, osebne podatke, ki se obdelujejo na podlagi zakona ali osebne privolitve posameznika, posreduje v javno objavo ali jih javno objavi, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta.

(2) Enako se kaznuje, kdor vdre ali nepooblaščen vstopi v računalniško vodeno zbirko podatkov z namenom, da bi sebi ali komu drugemu pridobil kakšen osebni podatek.«

Naslednji odstavki istega člena istega zakona se lahko navezujejo tudi na vdor v osebni profil in to izkorišča, ravno tako na deljenje osebnih podatkov, fotografij in videoposnetkov:

»4) Kdor prevzame identiteto druge osebe ali z obdelavo njenih osebnih podatkov izkorišča njene pravice, si na njen račun pridobiva premoženjsko ali nepremoženjsko korist ali prizadene njeno osebno dostojanstvo, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do treh let.

(5) Kdor stori dejanje iz prvega odstavka tega člena tako, da posreduje v javno objavo ali javno objavi občutljive osebne podatke, se kaznuje z zaporom do dveh let.

(6) Kdor javno objavi posnetke ali sporočila druge osebe s seksualno vsebino brez privolitve te osebe in s tem huje prizadene njeno zasebnost, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do treh let.

(7) Če stori dejanje iz prejšnjih odstavkov tega člena uradna oseba z zlorabo uradnega položaja ali uradnih pravic, se kaznuje z zaporom do petih let.«

V Sloveniji imamo urejen zakon o sovražnem govoru, ki se velikokrat pojavlja na socialnih omrežjih. O tem govorijo prvi štirje odstavki 297. člena Kazenskega zakonika:

»(1) Kdor javno spodbuja ali razpihuje sovraštvo, nasilje ali nestrpnost, ki temelji na narodnostni, rasni, verski ali etnični pripadnosti, spolu, barvi kože, poreklu, premoženjskem stanju, izobrazbi, družbenem položaju, političnem ali drugem prepričanju, invalidnosti, spolni usmerjenosti ali katerikoli drugi osebni okoliščini, in je dejanje storjeno na način, ki lahko ogrozi ali moti javni red in mir, ali z uporabo grožnje, zmerjanja ali žalitev, se kaznuje z zaporom do dveh let.

(2) Enako se kaznuje, kdor na način iz prejšnjega odstavka javno širi ideje o večvrednosti ene rase nad drugo ali daje kakršnokoli pomoč pri rasistični dejavnosti ali zanika, zmanjšuje pomen, odobrava, opravičuje, smeši ali zagovarja genocid, holokavst, hudodelstvo zoper človečnost, vojno hudodelstvo, agresijo ali druga kazniva dejanja zoper človečnost, kot so opredeljena v pravnem redu Republike Slovenije.

(3) Če je dejanje iz prejšnjih odstavkov storjeno z objavo v sredstvih javnega obveščanja ali na spletnih straneh se s kaznijo iz prvega ali drugega odstavka tega člena kaznuje tudi odgovorni urednik oziroma tisti, ki ga je nadomeščal, razen če je šlo za prenos oddaje v živo, ki ga ni mogel preprečiti ali za objavo na spletnih straneh, ki uporabnikom omogočajo objave vsebin v dejanskem času oziroma brez predhodnega nadzora.

(4) Če je dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena storjeno s prisilo, grdim ravnanjem, ogrožanjem varnosti, sramotitvijo etničnih, narodnostnih, narodnih ali verskih simbolov, poškodovanjem tujih stvari, skrunitvijo spomenikov, spominskih znamenj ali grobov, se storilec kaznuje z zaporom do treh let.«

Prav tako bi lahko 298. člen Kazenskega zakonika, ki govori o sodelovanju s skupino, ki stori kaznivo dejanje, povezali z internetnim medvrstniškim nasiljem, saj tovrstno nasilje povzročajo tudi skupine, sploh če so to komentarji pod neko objavo. Omenjeni člen pa nam pravi: »

(1) Kdor sodeluje v skupini, ki s skupnim delovanjem stori kakšno nasilje proti ljudem, uniči ali poškoduje premoženje večje vrednosti ali poskusi storiti tako kaznivo dejanje, se kaznuje za samo sodelovanje z zaporom do dveh let.

(2) Če je bil pri delovanju skupine iz prejšnjega odstavka kdo ubit ali hudo telesno poškodovan, se udeleženec skupine za samo sodelovanje kaznuje z zaporom do treh let.

(3) Vodja skupine, ki je storila dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.«

V Sloveniji imamo tudi spletno stran Spletno oko (www.spletno-oko.si), na kateri lahko prijavimo, karkoli se nam na internetu zdi nezakonitega. Strokovnjaki vsebine pregledajo in v primeru, da gre res za nezakonito dejanje, kočljive vsebine predajo pristojnim organom. Na strani lahko prijavimo, npr. sovražni govor, posnetke spolnih zlorab otrok ipd.. Prijavimo lahko dejanje, ki smo ga zasledili kjerkoli na internetu ali pri neposrednem sporočanju. Neprimerne vsebine lahko prijavi kdorkoli.

1.4. Relevantnost internetnega medvrstniškega nasilja za socialno delo

Socialni delavci in delavke imamo pri problemu internetnega medvrstniškega nasilja pomembno vlogo. Bistveno je, da damo otrokom in mladostnikom vedeti, da smo lahko njihovi zaupniki in da bomo v težavah primerno ukrepali. Kot prvo je pomembno, da ima otrok občutek, da lahko svoje težave zaupa odrasli osebi, kot strokovni delavci pa ne smemo delati zgolj z žrtvijo. Kakor sem že prej omenil in tudi kakor Mugnaioni s sodelavci narekuje, je potrebno delati z vsemi, ki so vključeni v nasilno dejanje. Izrednega pomena je, da delamo z žrtvijo, povzročiteljem, opazovalci in z družinami. V sam proces smo lahko vključeni kot strokovni delavci v šoli ali kot zunanji sodelavci iz Centra za socialno delo v timu, ki je formuliran zaradi tovrstnega nasilja. Paziti pa moramo, da smo uporabnikom spoštljivi in odgovorni zavezniki.

Poštrak (2003) opisuje tudi sistematsko-ekološki model, v katerem sta socialni delavec in uporabnik partnerja, sodelavca pri iskanju rešitev. Ta model nam narekuje, da težavo iščemo v odnosu, komunikaciji, razmerju med udeleženci samega dejanja. Socialni delavci na šolah se prav zaradi tega osredotočajo na vidike medsebojnega učinkovanja med več sistemi, torej učencev, staršev, učiteljev, drugih udeleženi in tudi drugih ustanov, ki so lahko udeležene.

Poštrak opozarja na razliko pri delu s posameznikom in pri delu s posameznim primerom. Prva pomeni delo, ki se osredotoča na pomoč posamezniku, delo s posameznim primerom pa delovni odnos, v katerem se ne gleda izključno na posameznika, temveč osebo v kontekstu odnosov z drugimi. Tako vidimo, da je lahko učenec v kontekstu družine (odnos s starši), v kontekstu šole (v odnosu z učitelji, sošolci, svetovalci, ravnateljem) ali v kontekstu z drugimi osebami oziroma ustanovami.

Ko delamo z otroki in mladostniki, je zelo pomemben delovni odnos, ki ga z njimi imamo. Na tem mestu lahko citiram Čačinovič Vogrinčič s sodelavci (2009, str. 7): »Delovni odnos je dober in uporaben opis odnosa pomoči v socialnem delu, ki omogoča, da socialna delavka in uporabnik vzpostavita proces pomoči v skladu s sodobnimi spremembami v paradigmi. Delovni odnos omogoča in olajša proces pomoči, ker varuje pogovor tako, da se pomoč raziskuje in soustvarja«. Sam menim, da je socialnodelovni odnos pomemben, saj ga gradimo skupaj z uporabnikom in tako ustvarimo okolje, v katerem se uporabnik počuti varno. V njem se nato skupaj dela in soustvarja rešitve in prav tukaj pridemo v poštev socialni delavci, kajti naš odnos z uporabniki se nekoliko razlikuje od drugih, saj z uporabnikom delamo skupaj, lahko jim tudi damo neko samozavest in pridobimo njihovo zaupanje, saj jim damo vedeti, da delamo skupaj z njimi, za njih in jih vedno dajemo na prvo mesto.

Ne smemo pozabiti tudi na elemente, ki jih vključuje delovni odnos. Menim, da moramo predvsem biti pozorni na perspektivo moči, s katero lahko zaznamujemo večji del pogovora. Menim, da je pri nasilju toliko pomembnejše, da žrtvi nasilja vlijemo moč in ji damo upanje. Kot sogovorniki se jim pridružujemo skozi perspektivo njihovih virov moči, ki jih moramo prepoznati in jih tudi znati izpostaviti, da jih lahko kasneje okrepimo, in uporabniku, ko spoznavamo njegovo zgodbo in njegov svet, vlijemo moč. (Šugman Bohinc idr., 2007, str. 62)

Dragoš s sodelavci (2008, str. 68) pa opozarja, kako zelo je pomembno, da smo pri delu asertivni: »Krepitev moči lahko – ne samo v socialnem delu, ampak tudi nasploh – razumemo na več ravneh delovanja, trening asertivnosti pa ponuja metodo in obliko dela, ki operacionalizira ta koncept na več načinov«. Paziti moramo, kako to moč vlivamo, kako podajamo in hkrati sprejemamo kritike, kako izražamo čustva, pozorni moramo biti na govorico telesa ter na to, kje postavimo meje. Vse naštetu je pri žrtvah nasilja še toliko pomembnejše, saj te velikokrat izgubijo zaupanje. »Asertivni posamezniki si pri ustreznih interakcijah z drugimi krepijo samozaupanje in zadovoljstvo, medtem ko neasertivni doživljajo pomanjkanje zaupanja v lastne misli, prepričanja in mnenja ter se v (zanje) neprijetnih medsebojnih situacijah ne izpostavljajo« (Dragoš idr., 2008, str. 67).

Socialno delo se naslanja na interdisciplinarni teoretski oziroma znanstveni pristop, saj se socialni delavci/delavke srečujemo z raznovrstnimi težavami in stiskami uporabnikov. Prav zato je socialno delo veda, ki lahko v tem primeru naredi razliko, saj imamo znanje, ki ga lahko koristimo, sploh zato, ker v proces dela vključujemo vse vpletene. Pri internetnem medvrstniškem nasilju je lahko veliko različnih uporabnikov, preko katerih spoznamo njihov življenjski svet v vsej njegovi celovitosti, za težave pa vemo, da izhajajo iz skupka med seboj prepletenih razlogov in posledic, iz psiholoških, osebnih, družbenih, vzgojnih, zdravstvenih in medicinskih okvirov. (Postrak, 2003) Interdisciplinarni pristop je pri tovrstnem nasilju pravi, saj je za pomoč posamezniku potrebno združiti poglede iz različnih strok.

Flaker (1994) govori o analizi tveganja. V delovnem odnosu z žrtvijo ali povzročiteljem internetnega medvrstniškega nasilja lahko naredimo analizo tveganja, to pomeni, da opredelimo, kaj je grožnja, kaj nevarnost in oboje ločimo. Podajam primer bananinega olupka, ki sem ga slišal na predavanju na fakulteti. Bananin olupke lahko vidimo kot grožnjo, nevarnost pa je ta, da lahko na njem pademo, če ga pohodimo. Grožnja je torej pogoj, nekaj kar mora nujno biti prisotno, da smo nevarnosti sploh izpostavljeni, ni pa nujno, da se potem ta tudi zgodi. Pomembno je, da ločimo grožnjo in nevarnost ter skupaj z žrtvijo ali povzročiteljem to dobro razčlenimo in skušamo preprečiti, da bi se še kdaj ponovilo.

2. Problem

2.1. Formulacija problema

Kot sem že večkrat zapisal v prejšnjih poglavjih, je internetno medvrstniško nasilje v Sloveniji zelo slabo raziskano. Zaradi razvoja tehnologije, telefonov in drugih naprav je sploh na področju mladih o tej temi vedno več govora. Med raziskovanjem tematike sem naletel na veliko raziskav, opravljenih v tujini, v katerih so internetno medvrstniško nasilje že precej dobro proučili, in prav zaradi slabe raziskanosti te problematike v Sloveniji, sem se odločil, da bom svojo raziskavo iz diplomske naloge nadgradil in temo še nekoliko širše raziskal. Drugi razlog, zakaj bom to raziskoval, je, da sem večkrat videl otroke, žrtve tovrstnega nasilja, tudi sam sem že bil žrtev le-tega in v praksi ugotovil, da pomoči ni lahko dobiti, saj je to nasilje zelo prikrito.

Raziskavo sem izvedel na Fakulteti za socialno delo v Ljubljani. To fakulteto sem izbral, ker sem jo tudi sam obiskoval in bil na njej precej aktiven in zdi se mi, da bi zaradi same smeri študija utegnili biti rezultati nekoliko drugačni kakor na drugih fakultetah.

Rad bi ugotovil razlike med spoloma pri internetnem medvrstniškem nasilju, preveril, koliko so bili takega nasilja študentje deležni in koliko so s samo tematiko seznanjeni, saj je pri tovrstnem nasilju zelo pomembno, da so otroci in mladostniki o tem ozaveščeni in da vedo, na kam se obrniti.

V raziskavo sem vključil tudi nekaj organizacij, pri katerih lahko dobijo pomoč, zato me zanima, koliko teh poznajo in kdaj so jih spoznali. Omenil sem MISSS – Mladinsko informativno svetovalno središče Slovenije –, dostopni so prek elektronske pošte, spleta in telefona. MISSS je namenjen vsem mladim, ki so v stiski, ali potrebujejo zgolj informacije. Naslednja organizacija je TOM (Telefon za Otroke in Mladostnike), že po imenu sodeč gre za telefonsko linijo, namenjeno vsem otrokom in mladostnikom. Nanje se lahko obrnejo ne glede na vrsto težave, ki jo imajo. Vključil sem tudi malce manj znano združenje SEZAM – Združenje mladih, staršev in otrok. To je nevladna organizacija, ki poskrbi za različne želje staršev, otrok in mladih. Organizira razne delavnice, kulturne programe, učenje, inštrukcije, varstvo, ima tudi projekt podpore otrokom in mladostnikom/mladostnicam v stiski. Nadalje lahko upoštevamo še Društvo za nenasilno komunikacijo, ki ni namenjeno le povzročiteljem, temveč tudi žrtvam medvrstniškega nasilja. Vedno pa se lahko mladostniki obrnejo na pristojni center za socialno delo, na katerem lahko zaposleni mladostniku pomagajo ali ga usmerijo na pravo ustanovo, kjer bo dobil nadaljnjo pomoč. V Sloveniji imamo tudi spletno stran z imenom Spletno oko, ki sem

ga na hitro predstavil že v prejšnjem poglavju. Na tej spletni strani lahko prijavimo kaznivo dejanje, ki se je zgodilo kjerkoli na spletu.

2.2. Raziskovalna vprašanja s tezami in hipotezami

V raziskavi bom najprej raziskoval, ali je študentom Fakultete za socialno delo izraz internetno medvrstniško nasilje sploh poznan in v kolikšni meri, kdaj so zanj slišali ter koliko poznajo vrste tovrstnega nasilja. Zanimalo me bo, ali so že kdaj bili žrtve, opazovalci ali povzročitelji ter, ali je kakšna povezava glede na srednjo šolo, ki so jo obiskovali (srednja strokovna šola ali gimnazija). Prav tako me bo zanimala primerjava med spoloma. Raziskal bom, če je mogoče najti povezavo med tem, ali so bili študentje v kateri od prej naštetih vlog ali ne in med tem, koliko časa preživijo na internetu. Spraševal jih bom, kako so reagirali v primeru, da so bili vpleteni v internetno medvrstniško nasilje. Če so bili žrtve, me bo zanimalo, prek katerih kanalov so to doživeli, ali so že poiskali pomoč in kje – veliko avtorjev namreč pravi, da je tovrstno nasilje prikrito. Tiste, ki so bili v vlogi žrtve, bom spraševal še, kakšne so bile posledice nasilja, ali se je kasneje razširilo na tradicionalno medvrstniško nasilje ali ne, ali je skušal to kdo preprečiti ter zakaj mislijo, da so jih povzročitelji napadli. Prav tako bom podrobneje spraševal tudi tiste, ki so bili v kateri drugi vlogi, na primer povzročitelje bom vprašal, kdaj so to storili, ter če so tudi sami kdaj bili žrtve. Zanimalo me bo, ali vedo, kje poiskati pomoč, koliko se jim le-ta zdi dostopna ter, ali so imeli na to temo v času šolanja kakršnekoli delavnice oziroma predavanja ter kdaj, saj je verjetnost, da pride do obravnavanega nasilja, manjša, če je posameznik s tematiko seznanjen.

Namen magistrske naloge je opozoriti študente na to tematiko, tistim, ki so bili v vlogi žrtve vliti vsaj nekaj moči, da občutijo, da niso edini, ki to doživljajo. Ostale pa bi rad opozoril, kako resno je in kako daleč lahko gre internetno medvrstniško nasilje.

Z raziskavo želim potrditi ali ovreči naslednje hipoteze:

H1: 75 % anketiranih študentov ali več je z izrazom »cyberbullying« že seznanjeno.

H2: 15 % anketiranih študentov ali manj je bilo žrtev nasilja preko spleta.

H3: Pri 40 % anketiranih študentov, ki so bili žrtve internetnega medvrstniškega nasilja ali več, je nekdo, ki je to videl, skušal dejanje preprečiti.

H4: 40 % anketiranih študentov, ki so bili žrtve internetnega medvrstniškega nasilja ali več, so nasilje preko interneta tudi izvajali.

H5: 10 % anketiranih študentov ali manj, je nasilje preko spleta že izvajalo.

H6: 85 % ali več anketiranih študentov pozna vsaj dve ali več organizacij, ki lahko nudijo pomoč v primeru internetnega medvrstniškega nasilja.

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke

3.1.1. Vrsta raziskave

Raziskava je deskriptivna, saj bom kvantitativno opredelil oziroma ocenil osnovne značilnosti pojava in ugotovil, ali obstaja povezava in jakost le-te med dvema spremenljivkama. (Mesec idr. 2009, str. 81).

V raziskavi sem kombiniral kvantitativni in kvalitativni pristop. Kvantitativna je zato, ker sem zbiral številčne podatke o pojavu internetnega medvrstniškega nasilja (Mesec idr., 2009, str. 85). Preverjal sem, koliko študentov je z izrazom seznanjenih, koliko jih je na to temo že imelo kakšno predavanje ali delavnice. Izvedel sem tudi, koliko študentov je že bilo v vlogi žrtve, priče ali povzročitelja, koliko jih ve, kako reagirati, koliko se jih je s tem problemom srečalo v osnovni, srednji šoli ali na fakulteti. Kvalitativna pa je zato, ker sem dobljene številčne podatke dopolnil z besednimi opisi, ki se na ta pojav nanašajo (ibid.). Zbiral sem podatke o tem, kako so se tisti, ki so bili žrtve internetnega medvrstniškega nasilja, počutili, zbiral sem tudi besedne opise nekaterih pojmov.

3.1.2. Spremenljivke

Najprej sem študente vprašal po spolu in starosti. Na ta način sem omogočil, da sem lahko primerjal razlike med spoloma in starosti ter če je kateri od spolov bolj naklonjen k internetnemu medvrstniškemu nasilju. Spraševal sem tudi, ali jim je izraz »cyberbullying« znan ali ne, zanimalo me je, v kolikšni meri poznajo vrste tovrstnega nasilja. Zanimalo me je tudi, ali je kateri od anketirancev že bil v vlogi žrtve, povzročitelja ali priče, in kako je ravnal v posameznem primeru, kako se je počutil, če je bil žrtev ter kdaj je to doživel. Prav tako sem preverjal, v koliko primerih so priče skušale pomagati. Zanimalo me je tudi, ali študentje vedo, kje iskati pomoč, katere organizacije poznajo ter ali se jim ta pomoč zdi dostopna. Na koncu pa sem še preveril, ali so že imeli na temo internetnega medvrstniškega nasilja kakšno predavanje oziroma delavnice ter kdaj.

Tabela 3: Tabela spremenljivk

SPREMENLJIVKA	INDIKATOR	MODALITETE	RAVEN MERJENJA (lestvica)
Spol	Obkrožen odgovor na anketiranca vprašalniku	moški ženska	Nominalna raven
Starost	Anketiranec napiše svojo starost		Količniška raven
Šolanje	Obkrožen odgovor na anketiranca vprašalniku	Gimnazija; Poklicna srednja šola	Nominalna raven
Poznanost izraza »cyberbullying«	Obkrožen odgovor na anketiranca vprašalniku	Da Ne	Nominalna raven
Priča nasilju	Obkrožen odgovor na anketiranca vprašalniku	Da Ne	Nominalna raven
Reakcija na internetno nasilje	Obkrožen odgovor na anketiranca vprašalniku	Nič nisem storil/a; Posmehovati sem se začel/a še jaz; Napisal/a, povedal/a sem, da to ni lepo; internetnemu nasilju nisem bil/a priča; drugo	Ordinalna raven
Žrtev nasilja	Obkrožen odgovor na anketiranca vprašalniku	Da Ne	Nominalna raven
Reakcija žrtve na internetno nasilje	Obkrožen odgovor na anketiranca vprašalniku	Povzročitelja sem ignoriral/a; Povzročitelju sem se postavil/a po robu; O dejanju sem govoril/a z drugimi osebami v moji socialni mreži; Zbrisal/a sem sporočilo/objavo	Ordinalna raven
Pomoč opazovalca	Obkrožen odgovor na anketiranca vprašalniku	Da Ne	Nominalna
Že poiskal pomoč zaradi internetnega medvrstniškega nasilja	Obkrožen odgovor na anketiranca vprašalniku	Da Ne	Nominalna raven
Izvajalec nasilja	Obkrožen odgovor na anketiranca vprašalniku	Da Ne	Nominalna raven
Ve, kje poiskati pomoč	Obkrožen odgovor na anketiranca vprašalniku	Da Ne	Nominalna raven

Poznanost organizacij	Obkrožen odgovor na anketiranca vprašalniku	Da Ne	Nominalna raven
Dostopnost pomoči zaradi internetnega medvrstniškega nasilja	Obkrožen odgovor na anketiranca vprašalniku	Lažje dostopna, dostopna, težko dostopna, zelo težko dostopna	Ordinalna raven
Predavanje ali delavnice na to temo	Obkrožen odgovor na anketiranca vprašalniku	Da Ne	Nominalna raven

3.2. Raziskovalni instrument in viri podatkov

Za merski instrument sem uporabil anonimni spletni anketni vprašalnik. Zanj sem se odločil, ker menim, da sem zaradi anonimnosti ankete dobil več odgovorov, ki so hkrati tudi bolj pristni, saj se anketiranci ne bodo mogli identificirati – kljub vsemu gre za temo, ki je bolj prikrita in udeleženci o njej navadno nočejo govoriti. Za spletni vprašalnik sem se odločil zaradi lažjega dostopa anketirancev. Anketo sem sestavil sam.

Najprej sem na kratko napisal, kdo sem, razložil, zakaj potrebujem te podatke, opisal anketo ter opozoril, da je le-ta anonimna. Prvih nekaj vprašanj je demografskih, z njimi sem pridobil podatke o spolu, starosti, šolanju, da sem rezultate nadalje lahko primerjal glede na spol, starost in šolanje. Nato sem spraševal o obravnavani tematiki, torej o seznanjenosti z internetnim medvrstniškim nasiljem, o izkušnjah, vzrokih, posledicah, ki so jih imele žrtve, na koncu vprašalnika še o tem, ali so anketiranci seznanjeni, kje najti pomoč v primeru obravnavanega nasilja.

Pri vprašanju o dostopnosti pomoči sem uporabil ocenjevalno lestvico, saj sem za spremenljivke, ki sem jih uporabil, pripisal številko brez kriterija primerjave (Mesec idr. 2009, str. 121), torej je za vprašanje anketiranec sam ocenil, kako dostopna je pomoč in koliko mu pomenijo spremenljivke. Ker je vprašalnik spletni, so pred modalitetami okenca, ki jih je bilo treba ob odgovoru označiti.

3.3. Populacija in vzorčenje

Za populacijo v raziskavi med študenti sem izbral študente na dodiplomskem in podiplomskem študiju, ki v študijskem letu 2019/2020 obiskujejo Fakulteto za socialno delo.

Vzorec je neslučajnostni priročni. Neslučajnostni zato, ker je skupina, ki sem jo izbral, zaključena, to so študentje, stari od 19 do 30 let in v študijskem letu 2019/2020 obiskujejo

dodiplomski ali podiplomski študij na Fakulteti za socialno delo in so med 19. 11. 2019 in 28. 11. 2019 anketo spletno rešili. Priročni pa je zato, ker sem raziskavo izvedel na skupini ljudi, ki mi je najdostopnejša (Mesec idr. 2009, str. 153). Kakor sem že omenil, gre za spletno anketo, zato sem jo tudi izvedel preko spleta, objavil sem jo namreč v skupine na socialnem omrežju Facebook. Izbral sem skupine, ki jih imajo študentje Fakultete za socialno delo, to so: Fakulteta za socialno delo 2014/2015, Fakulteta za socialno delo 2016/2017, Fakulteta za socialno delo 2018/2019, Fakulteta za socialno delo 2012/2013, Socialci 3. letnik in Druga stopnja 2018/2019.

3.4. Zbiranje podatkov

Za zbiranje podatkov sem se odločal med tem, ali grem ankete razdeliti v predavalnico, ali opravi spletno anketo. Odločil sem se za slednje, saj sem na ta način lažje pridobil večje število rešenih anket. Sestavljeno anketo sem najprej dal v pilotno izvedbo med 10 študentov/-k, ki so lahko anketo komentirali s predlogi. Na ta način sem preveril, koliko je anketa uporabna, jasna ter koliko časa traja, da jo anketiranec reši. Zbral sem podatke pilotne ankete in pregledal komentarje, nato sem jo popravil, dopolnil in končno obliko objavil v prej naštetih skupinah na Facebooku. Reševanje je študentom vzelo okoli 7 minut, zato zanj niso potrebovali posebne priprave. Anketa je bila aktivna med 19. 11. 2019 in 28. 11. 2019, študentje so imeli devet dni časa, da so jo rešili. Velikost in značilnosti vzorca so predstavljeni v poglavju rezultati.

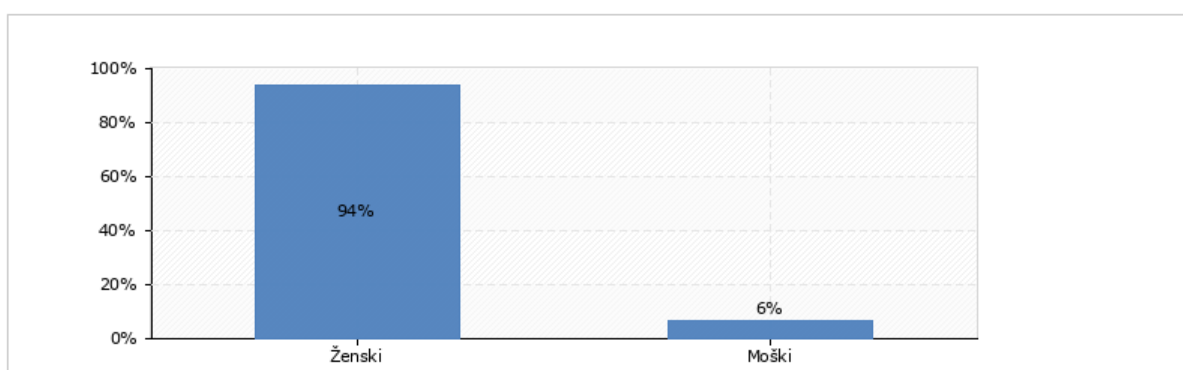
3.5. Obdelava podatkov

Podatke pridobljene z anketo sem analiziral kar na spletni strani 1ka.si, saj le-ta ponuja orodje, s katerim lahko izračunamo statistiko za izvedeno anketo. S tem orodjem in analizo sem lahko potrdil ali ovrzel svoje hipoteze. Na isti spletni strani sem uporabil tudi tabele in grafe, s katerimi sem lažje ponazoril delež odgovorov anketiranih študentov. Za potrditev hipotez dodatnega statističnega preverjanja nisem uporabil, saj moje vzorčenje ne izpolnjuje ključnega pogoja za statistično preverjanje. Raziskava bi morala imeti slučajnostno vzorčenje, da bi ta pogoj bil izpolnjen, moja raziskava pa ima neslučajnostno priročno vzorčenje. Za preverjanje, ali bom hipotezo potrdil ali ovrzel, sem preveril, ali so rezultati isti na vzorcu in na hipotezi, ki sem jo postavil.

4. Rezultati

Spletno anketo sem razdelil med 561 študentov na Facebooku. V raziskavi je sodelovalo 114 študentov Fakultete za socialno delo v Ljubljani, kar pomeni, da je raziskavo rešilo le 20,3 % študentov, katerim sem raziskavo razdelil. Od tega je šest študentov spletno anketo samo odprlo in kliknilo na nagovor, trinajst pa jih je v anketi rešilo zgolj prvo stran, s katero sem pridobil le demografske podatke. Uporabnih anket je na koncu štel 95, od tega je bilo 6 % anketirancev moških in 94 % žensk. Na žalost je na Fakulteti za socialno delo precej večji delež ženskih študentk, zato je v raziskavi tako majhen procent moških anketirancev.

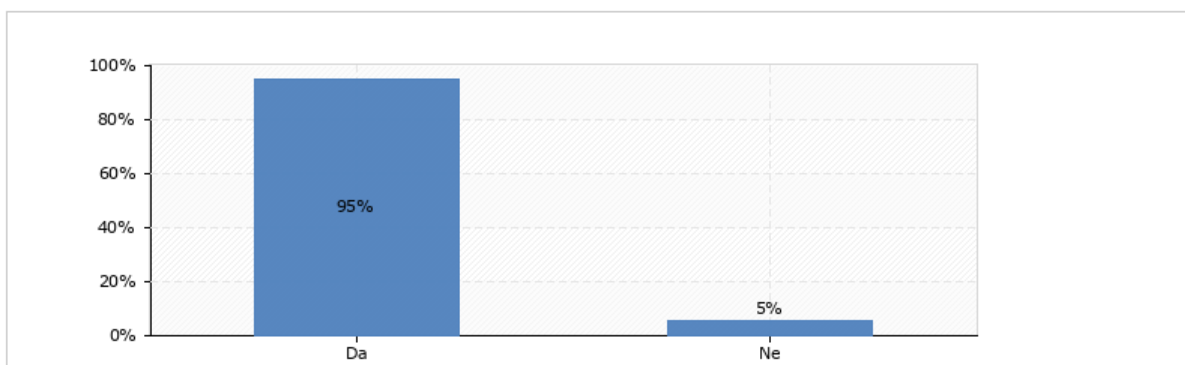
Graf 4.1: Spol anketirancev

4.1. Seznanjenost študentov s problematiko internetnega medvrstniškega nasilja

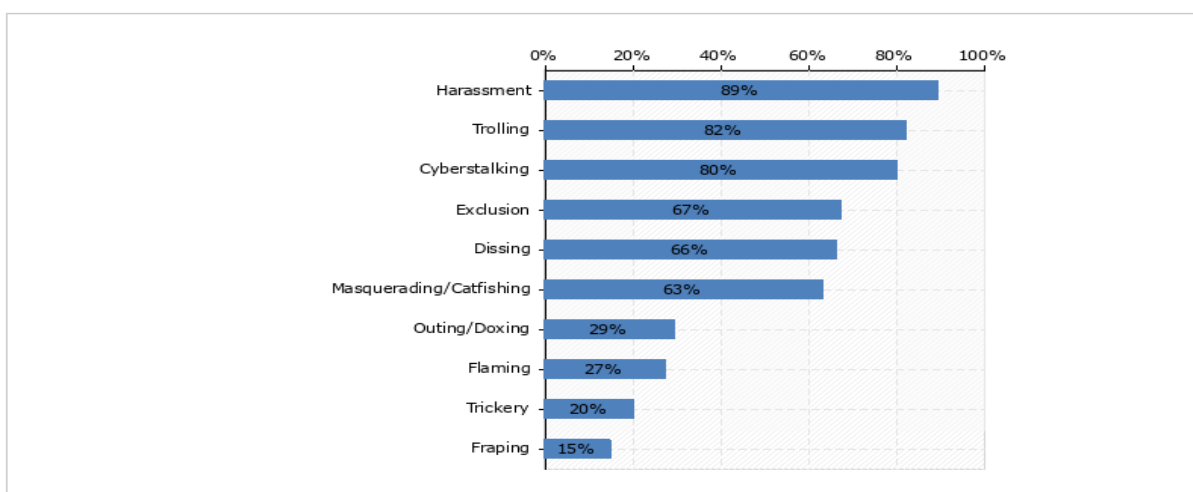
Prva hipoteza, ki sem jo postavil, je naslednja. *H1: 75% anketiranih študentov ali več je z izrazom Cyberbullying že seznanjeno.* To hipotezo sem preveril s petim vprašanjem v spletni anketi. Rezultati kažejo, da samo 5 % anketirancev ne pozna izraza »cyberbullying«, ostalih 95 % ga pozna. Te rezultate vidimo tudi v grafu 4.2. Odstotke sem računal po enostavni formuli $x = (a/N) \cdot 100 \%$: x je odstotek, ki ga iščemo, a je število študentov, ki je obkrožilo določen odgovor, N pa je skupno število vseh anketirancev. Hipotezo H1 lahko torej potrdim. Spraševal sem tudi, kdaj so študentje za ta izraz prvič slišali, 37 % anketirancev je za izraz prvič slišalo v osnovni šoli, 57 % anketirancev v srednji šoli, 7 % anketirancev pa na fakulteti.

Graf 4.2: Seznajenost z izrazom internetno medvrstniško nasilje ali »cyberbullying«

Preverjal sem tudi, kako dobro poznajo to problematiko. Izraz so vsi, ki so obkrožili »da«, ustrezno razložili, v naslednjem vprašanju pa sem naštel nekaj vrst internetnega medvrstniškega nasilja. Izraze za njih sem podal v angleščini, saj se v tej obliki tudi največ uporabljajo, anketiranci so lahko obkrožili več odgovorov. Naštel sem deset najpogostejših vrst tovrstnega nasilja, in sicer »harassment«, »trolling«, »cyberstalking« so med študenti najbolj poznani, saj vse tri vrste pozna več kot 80 % anketirancev. Med 60 % in 70 % anketirancev pozna izraze »exclusion«, »dissing« in »masquerading« oziroma »catfishing«. Ostale izraze, kot so »outing«/»doxing«, »flaming«, »trickery«, »fraping«, pa pozna manj kot 30 % anketirancev. Natančnejše rezultate si lahko pogledate v grafu 4.3. Naj še izpostavim, da 51 % študentov ni vedelo, da so vse to vrste internetnega medvrstniškega nasilja, ostali (49 %) pa so, ali vedeli, ali sklepali. Opazil sem, da so študentje s problematiko kar dobro seznanjeni, več kot polovico izrazov pozna 63 % anketiranih študentov ali več, zavedati pa se moramo, da si bo vsak posameznik po svoje razlagal, ali neko dejanje velja za internetno medvrstniško nasilje ali ne.

Graf 4.3: Prepoznavnost vrst internetnega medvrstniškega nasilja

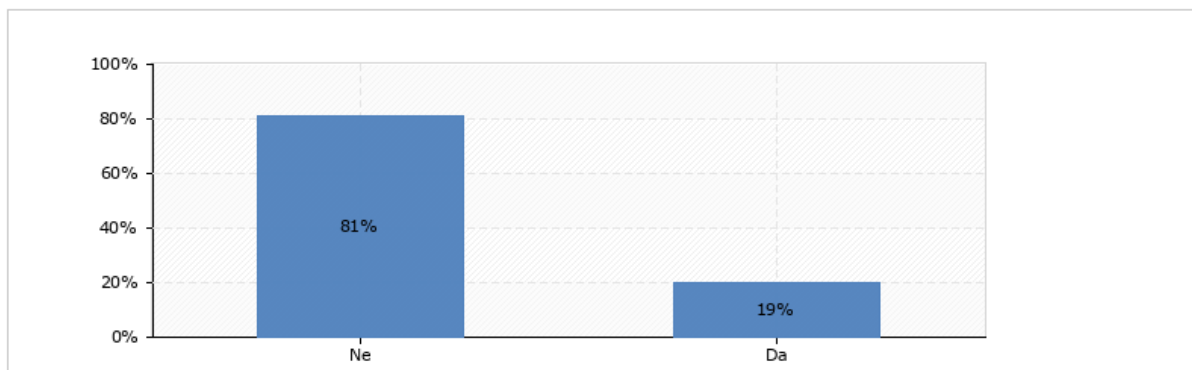

4.2. Žrtve internetnega medvrstniškega nasilja

Druga hipoteza se glasi *H2: 15% anketiranih študentov ali manj je bilo žrtev nasilja preko spleta*. Rezultati so pokazali, da je 19 % anketiranih študentov že bilo žrtev tovrstnega nasilja. To hipotezo lahko potemtakem ovržem. Če odgovore razdelim po spolu, opazim, da je žrtev nasilja bilo 17 % anketiranih študentov in 20 % anketiranih študentk. Na tem mestu moram predpostaviti dilemo, ki sem jo omenil pri prejšnji hipotezi. Vsaka oseba si lahko internetno medvrstniško nasilje predstavlja drugače, odvisno od intenzivnosti nasilja. Spraševal sem tudi, kdaj so tovrstno nasilje doživeli. Pri tem vprašanju je bilo možno obkrožiti več odgovorov, saj je posameznik lahko bil nadlegovan v več obdobjih. Od teh, ki so že bili žrtve internetnega medvrstniškega nasilja, je 61 % to doživelo v osnovni šoli, 44 % v srednji šoli in 17 % na faksu.

Prav tako me je zanimalo, ali obstaja razlika med tem, ali je oseba hodila na srednjo poklicno šolo ali na gimnazijo. Med tistimi, ki so obiskovali gimnazijo, je bilo 18 % takšnih, ki so bili žrtve internetnega medvrstniškega nasilja, od tega 50 % v osnovni šoli, 50 % v srednji šoli in 21 % na fakulteti. Med tistimi, ki so bili na poklicni srednji šoli, pa je 31 % takšnih, ki so bili žrtve tovrstnega nasilja, od tega vsi v osnovni šoli ter 25 % v srednji šoli.

Graf 4.4: Si bil/a kdaj žrtev nasilja preko interneta?

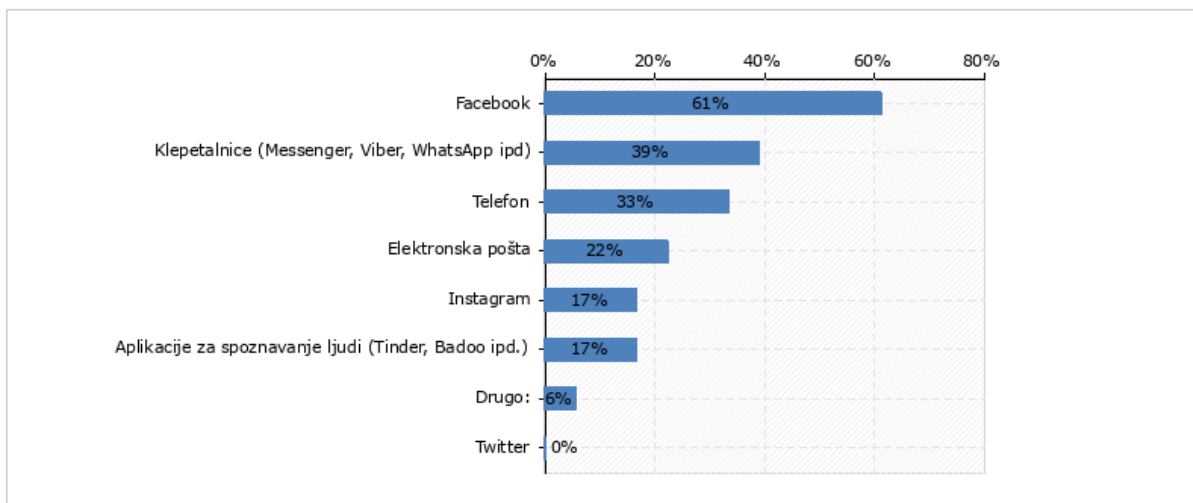

Hotel sem preveriti tudi povezavo med tem, ali je večja verjetnost, da postanemo žrtve tovrstnega nasilja, če prebijemo več časa na socialnih omrežjih. Na socialnih omrežjih prebije več kot pet ur dnevno 8 %, od tri do pet ur dnevno 20 %, od eno do tri ure dnevno 59 %, manj kot eno uro dnevno pa 13 % anketiranih študentov. Med tistimi, ki so na socialnih omrežjih manj kot eno uro dnevno, ni še nihče od anketirancev bil žrtev internetnega medvrstniškega nasilja. Med tistimi, ki so na socialnih omrežjih od eno do tri ure dnevno je 19 % anketirancev že bilo žrtev tovrstnega nasilja. Med tistimi, ki prebijejo na socialnih omrežjih tri do pet ur dnevno, je 21 % takšnih, ki so že bili žrtve medvrstniškega nasilja. Med tistimi, ki na socialnih

omrežjih preživijo več kot pet ur na dan, pa je kar 50 % takšnih, ki so že bili žrtve internetnega medvrstniškega nasilja.

Prav tako me je zanimalo, kje se je tistim, ki so bili žrtve internetnega medvrstniškega nasilja, to zgodilo oziroma prek katerih kanalov so to nasilje doživeli. Največkrat se jim je to zgodilo na Facebooku (61 %), nekoliko manj na klepetalnicah (39 %), na Twitterju se to ni dogajalo, vendar obstaja možnost, da na Twitter anketiranci niso prijavljeni. Presenetljivo malo se je to dogodilo na aplikacijah za spoznavanje ljudi, kot so Tinder, Badoo ipd. (17 %). Pričakoval sem, da se bodo te aplikacije uvrstile višje, sicer pa lahko celotne rezultate vidimo v grafu 4.5. Med vsemi si je le 22 % študentov, ki so bili v vlogi žrtve, poiskalo pomoč.

Graf 4.5: preko kakšnih kanalov/strani se je internetno medvrstniško nasilje zgodilo?

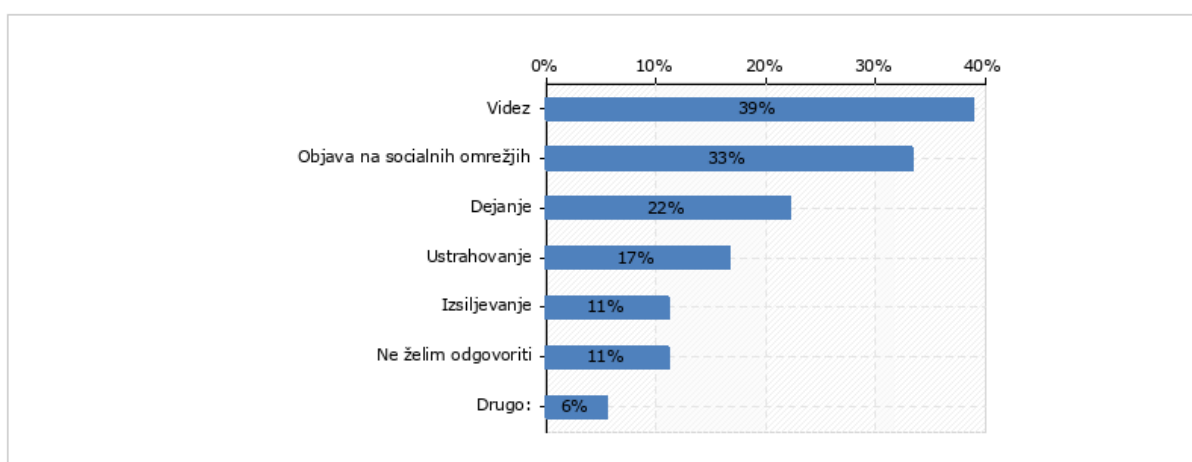
V enem od vprašanj me je tudi zanimalo, kako so tisti, ki so bili žrtve internetnega medvrstniškega nasilja, reagirali in kaj so storili. Tudi pri tem vprašanju je bilo možnih več odgovorov. Rezultati so naslednji: 56 % anketiranih študentov, ki so bili v vlogi žrtve, je o dogodku govorilo z drugimi osebami v njihovi socialni mreži, 44 % študentov se je povzročitelju postavilo po robu, se uprlo, medtem ko je 39 % povzročitelja ignoriralo, 33 % pa je sporočilo oziroma objavo preprosto izbrisalo. Osamljena primera sta obkrožila drugo. Eden od teh je zapisal, da je povzročitelja na spletni strani blokiral in prijavil, drugi pa je dejanje prijavil policiji.

Želel sem videti tudi povezavo med tradicionalnim in internetnim medvrstniškim nasiljem ter kakšne so posledice slednjega. Ugotovil sem, da je kar 61 % anketiranih študentov, ki so bili žrtve, postalo tudi žrtve psihičnega nasilja v šoli oziroma kasneje na fakulteti, 11 % študentov, ki so bili žrtve nasilja prek interneta, so postali tudi žrtve fizičnega nasilja v šoli oziroma na fakulteti. Med temi študenti je zaradi tovrstnega nasilja 17 % anketiranih študentov, ki so bili

žrtve internetnega medvrstniškega nasilja, pomislilo, da bi se samopoškodovalo. 28 % je bilo takšnih, ki mislijo, da je to nasilje vplivalo na njihove ocene.

Iskal sem tudi razloge, zakaj mislijo, da so jih nasilneži nadlegovali. Eno izmed vprašanj je bilo, ali mislijo, da se je to zgodilo zaradi ocen in 6 % je na vprašanje odgovorilo z »da«. Nato sem vprašal in dal možnost, da obkrožijo ustrezen razlog oziroma ga sami dodajo. Kot lahko vidimo v grafu 4.6, je bil glavni razlog videz, torej, nadlegovani so bili zaradi svojega videza (39 %). Takoj za tem (33 %) je objava na socialnih omrežjih, zmerjali so jih zaradi določene objave ali dejanja (22 %). Pod možnostjo drugo je bilo zapisano poniževanje, kar pomeni 6 %.

Graf 4.6: Razlogi za internetno medvrstniško nasilje.

Vprašal sem tudi, kako so se počutili, ko so bili v vlogi žrtve internetnega medvrstniškega nasilja. Izpisal bom nekaj občutkov, ki se pojavljajo v opisih: »ničvredno, slabša samopodoba, grdo, manjvrednost, izdano, izključeno, izgubljeno, osamljeno, zavrnjeno iz strani družbe, prestrašeno, opazovano, napadeno, nemočno, stresno, slabo, neprijetno, žalostno, ježno, razmišljanje o samomoru.« Te občutke lahko še skrčimo na naslednje kategorije: vpliv na samopodobo (ničvredno, slabša samopodoba, grdo, manjvrednost), izključenost iz družbe (izdano, izključeno, izgubljeno, osamljeno, zavrnjeno iz strani družbe), negativna čustva (prestrašeno, opazovano, napadeno, nemočno, stresno, slabo, neprijetno, žalostno, ježno), samopoškodovanje (razmišljanje o samomoru).

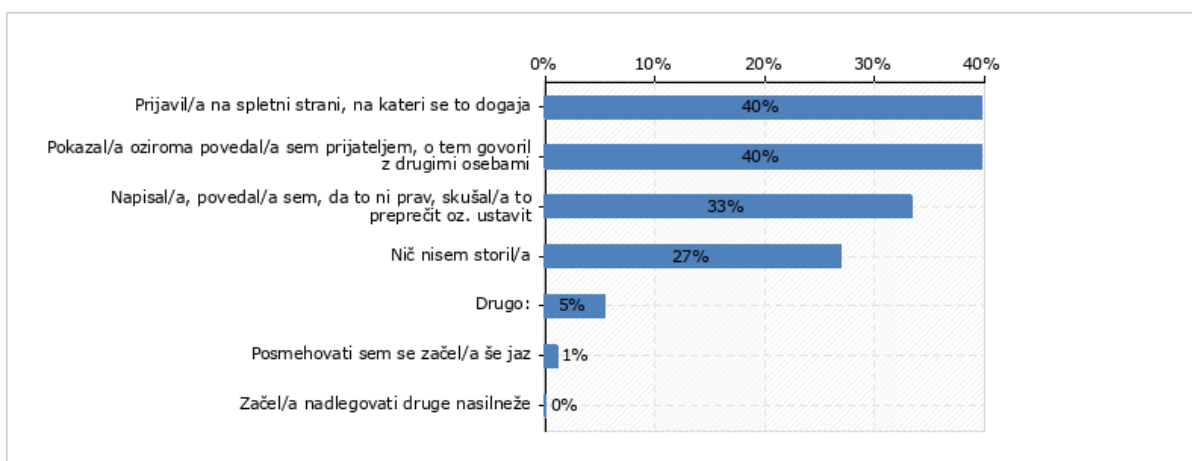
Naj dodam še, da med tistimi, ki so žrtve internetnega medvrstniškega nasilja (39 % anketiranih študentov) ne ve, na koga se obrniti.

4.3. Opazovalci internetnega medvrstniškega nasilja

S tretjo hipotezo želim preveriti naslednje. *H3: Pri 40% anketiranih študentov, ki so bili žrtve internetnega medvrstniškega nasilja, ali več je nekdo, ki je to videl skušal dejanje preprečiti.* 44 % študentov, ki so bili žrtve nasilja, je obkrožilo, da jim je nekdo, ki je tovrstno nasilje opazil, skušal to preprečiti, kar pomeni, da lahko H3 potrdim.

Zanimivi sem mi zdijo odgovori na vprašanje, kaj so storili, ko so videli poniževanje, zmerjanje, izsiljevanje in nasilje na internetu. Tudi pri tem vprašanju je bilo možnih več odgovorov. Rezultati so pokazali, da je 33 % anketiranih študentov nasilje skušalo ustaviti oziroma preprečiti, 40 % je dejanje prijavilo na spletni strani, kjer se je dogajalo, enak odstotek anketirancev pa je o dejanju govoril s svojimi prijatelji oziroma drugimi osebami. Rezultate lahko vidimo v grafu 4.7.

Graf 4.7: Kaj si storil/a, ko si videl/a poniževanje, zmerjanje, izsiljevanje in nasilje na internetu?

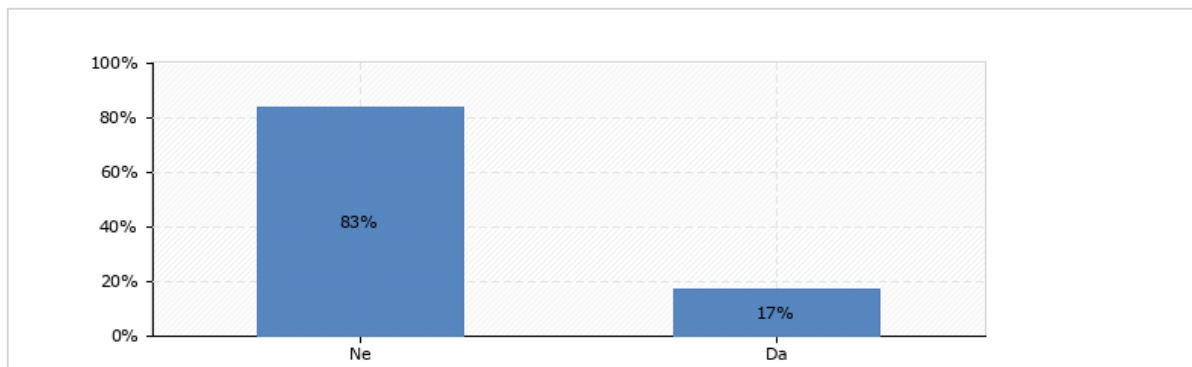

4.4. Žrtve in povzročitelji internetnega medvrstniškega nasilja

Pri četrti hipotezi se navežem tudi na povzročitelje internetnega medvrstniškega nasilja. *H4: 40% anketiranih študentov, ki so bili žrtve internetnega medvrstniškega nasilja, ali več so nasilje preko interneta tudi izvajali.* Od tistih, ki so bili žrtve spletnega nasilja, je 17 % takšnih, ki so nasilje prek interneta tudi izvajali, kot kaže graf 4.8 – torej svojo hipotezo ovržem. Med temi, ki so bili žrtve in tovrstno nasilje izvajali, je 67 % takšnih, ki so izvajali tudi tradicionalno medvrstniško nasilje psihično ali fizično, in sicer v 33 % se je to dogajalo v srednji, v 67 % pa v osnovni šoli. To hipotezo sem postavil predvsem zaradi tega, ker so že König, Gollwitzer in

Steffgen (v Skumavc 2016, str. 13–14) leta 2010 opazili, da je več kot polovica žrtev spletnega nasilja kasneje postala povzročitelj nasilja.

Graf 4.8: Si kdaj izvajal/a nasilje preko interneta, na internetu koga žalil/a, se mu posmehoval/a, ga izsiljeval/a, zmerjal/a?

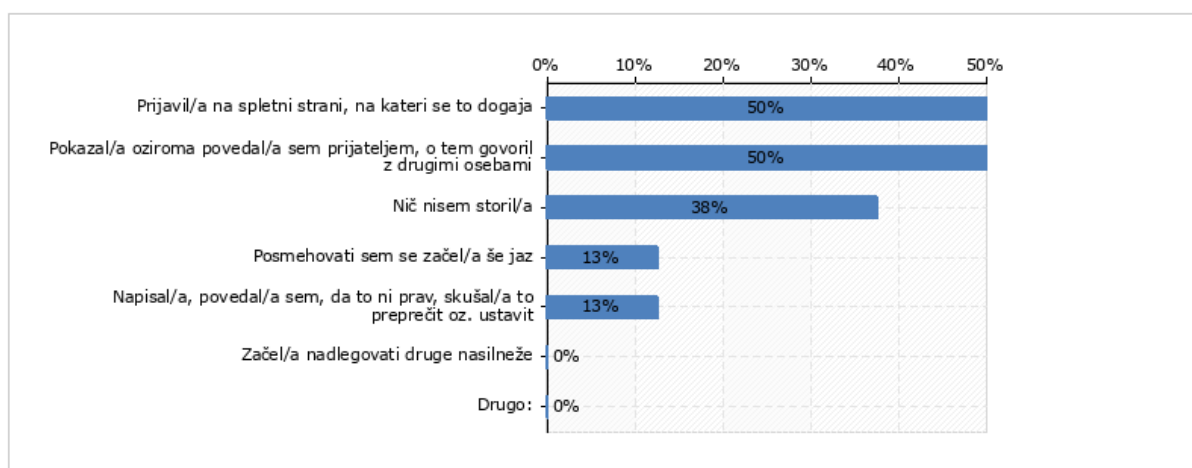
4.5. Povzročitelji internetnega medvrstniškega nasilja

Naslednja hipoteza je zastavljena opirajoč se na celotni vzorec. *H5: 10% anketiranih študentov ali manj je nasilje preko spleta že izvajalo.* V raziskavi je 9 % anketiranih študentov označilo, da je internetno medvrstniško nasilje že izvajalo, ostalih 91 % pa še ne. Svojo hipotezo torej lahko potrdim. Raziskoval sem tudi, kdaj so to počeli in izvedel, da je 50 % anketirancev to počelo v srednji šoli, 38 % v osnovni šoli, 13 % pa na fakulteti. Zanimivo je videti, da je pri žrtvah internetnega medvrstniškega nasilja večji odstotek anketirancev nasilje doživelo v osnovni šoli kot v srednji, najmanj pa na fakulteti. Pri povzročiteljih prevlada obdobje srednje šole. Ugotovim tudi, da je 50 % teh, ki je izvajalo nasilje preko spleta, izvajalo tudi tradicionalno medvrstniško nasilje v šoli oziroma na fakulteti. Med anketiranimi študenti, ki so internetno medvrstniško nasilje izvajali, pa je 38 % takšnih, ki so bili tudi žrtve nasilja. Tukaj je odstotek višji kot v primerjavi, katere žrtve so bile tudi povzročitelji tovrstnega nasilja, vendar samo zato, ker je med celotnim vzorcem manj teh, ki so tovrstno nasilje izvajali, zato tudi višji odstotek. V rezultatih raziskave vidim, da so tovrstno nasilje izvajale zgolj ženske – mogoče zaradi izredno majhnega števila moških anketirancev.

Minimalno povezavo vidim s faktorjem, koliko časa anketiranci preživijo na socialnih omrežjih. Med tistimi, ki na socialnih omrežjih preživijo eno do tri ure dnevno, je 7 % takšnih, ki so bili povzročitelji internetnega medvrstniškega nasilja. Med temi, ki na socialnih omrežjih preživijo tri do pet ur dnevno, je 11 % takšnih, ki so bili povzročitelji spletnega nasilja. Med temi, ki preživijo na socialnih omrežjih več kot pet ur dnevno pa je 13 % takšnih, ki so tovrstno

nasilje že izvajali. Zelo zanimiv podatek, ki sem ga dobil v raziskavi je ta, ko sem vprašal, kaj so storili, ko so videli internetno medvrstniško nasilje. Med temi, ki so bili povzročitelji, je 50 % takšnih, ki so to prijavili na spletni strani, kjer se to dogaja, enak odstotek je takšnih, ki so o tem govorili z drugimi osebami, 38 % je takšnih, ki niso storili nič, le 13 % pa je takšnih, ki so se začeli posmehovati, enak odstotek pa je takšnih, ki so to skušali preprečiti. Rezultati so vidni tudi v grafu 4.9.

Graf 4.9: Kaj so povzročitelji internetnega medvrstniškega nasilja storili, ko so videli poniževanje, zmerjanje, izsiljevanje in nasilje na internetu?

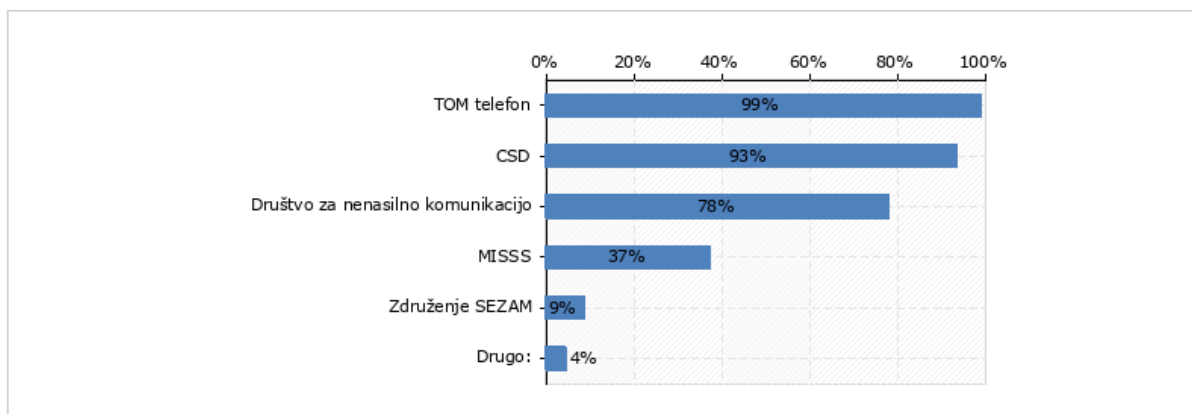

Prav tako se mi zdi zanimiv rezultat, ko sem preverjal, ali je kateri od anketirancev, ki je bil žrtev razmišljal, da bi se samopoškodoval. V skupini teh, ki so bili povzročitelji in žrtve spletnega medvrstniškega nasilja je 33 % teh, ki so razmišljali o samopoškodovanju.

4.6. Kako do pomoči pri internetnem medvrstniškem nasilju

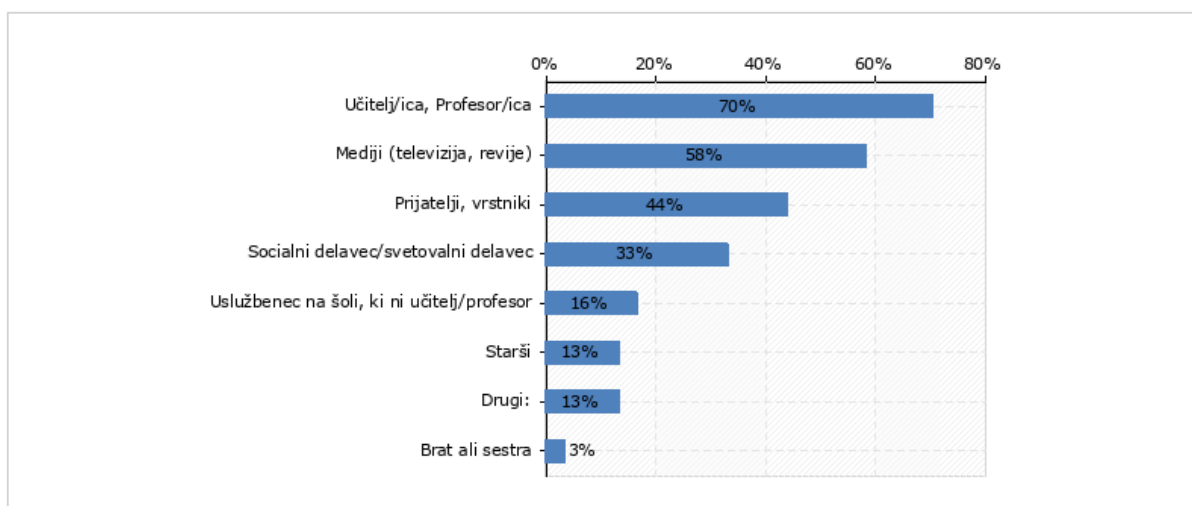
Moja zadnja hipoteza pa se nanaša na pomoč za tiste, ki so bili vpleteni v internetno medvrstniško nasilje. *H6: 85% ali več anketiranih študentov pozna vsaj dve ali več organizacij, ki lahko nudijo pomoč v primeru internetnega medvrstniškega nasilja.* Po rezultatih raziskave vidim, da organizacije kar dobro poznajo. Najbolj je poznan TOM telefon (99 %), takoj za njim je center za socialno delo (93 %), naslednje je društvo za nenasilno komunikacijo (78 %). Pod drugo pa so dodali še Varni na internetu, policijo, Safe.si ter razne svetovalnice za otroke, mladostnike in starše. H6 lahko potrdim. Rezultate lahko vidimo v grafu 4.10. Zanimiv podatek se mi zdi tudi ta, da kljub temu, da vsaj dve našteti organizaciji poznajo skoraj vsi študentje, je še vedno 42 % takšnih, ki ne vedo, na koga se obrniti v primeru, da so žrtve ali priče tovrstnega nasilja.

Graf 4.10: Katere organizacije, ki lahko nudijo pomoč pri internetnem medvrstniškem nasilju poznate?

Ko sem spraševal, kje so za te organizacije slišali, kdo jim jih je predstavil, je največ (70 %) za organizacije zvedlo preko učiteljev/učiteljic oziroma profesorjev/profesorice, zatem so mediji (58 %) nato prijatelji in vrstniki (44 %), ostale rezultate si lahko pogledate v Grafu 4.11. Med temi, ki so označili drugo, je večina takšnih, ki so za to, kje dobiti pomoč izvedeli sami preko brskanja po internetu, strokovnega gradiva, nekateri preko prostovoljstva oziroma prakse na fakulteti.

Graf 4.11: kdo ti je za organizacije, oziroma kje dobiti pomoč povedal?

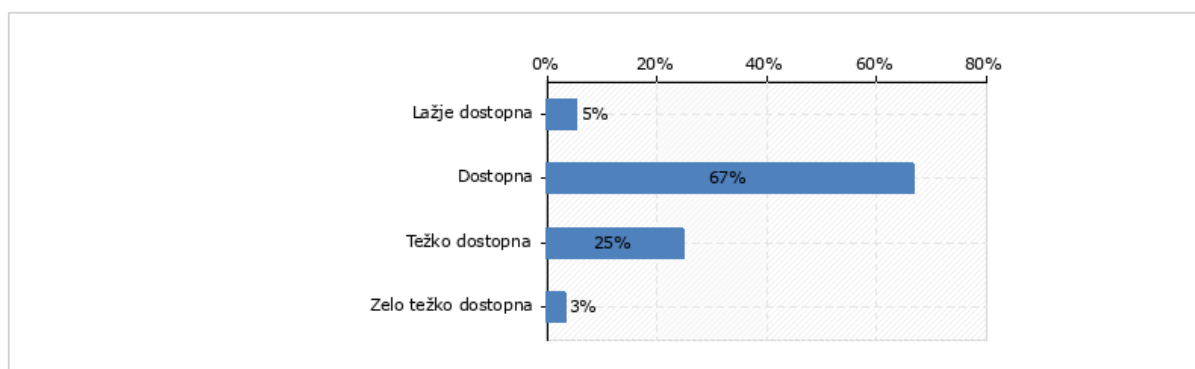

V magistrski nalogi omenjam spletno stran spletno-oko.si. Hotel sem preveriti, koliko anketirancev pozna to spletno stran. Da jo pozna, je obkrožilo 23 % anketiranih študentov. Po pregledu odgovorov, ko sem jim naročil, naj povedo, čemu služi ta spletna stran, pa je bilo 17 % takšnih, ki so z razlago pravilno povedali, da gre za prijavo sovražnega govora ali spletnega nasilja.

Prav tako sem preverjal, če so kdaj imeli kakšno predavanje oziroma delavnice na temo internetnega medvrstniškega nasilja, tudi pri tem vprašanju je bilo možnih več odgovorov. Rezultati so pokazali, da je samo 52 % anketirancev predavanja ali delavnice na to temo imela, 48 % pa ne. Največ jih je imelo na fakulteti (44 %) nekoliko manj (35 %) v srednji šoli, najmanj pa v osnovni šoli (17 %).

Preverjal sem tudi, koliko se študentom zdi pomoč dostopna v primeru, da si žrtev ali priča spletnega medvrstniškega nasilja. Ugotovil pa sem, da se 67 % anketirancem zdi pomoč dostopna, 25 % se jim zdi težko dostopna, 5 % lažje dostopna, in 3 % zelo težko dostopna, za lažjo predstavbo si lahko rezultate pogledate v grafu 4.12. Podobne rezultate dobim, če gledam rezultate tistih, ki so bili žrtve tovrstnega nasilja. V tem primeru se pomoč zdi dostopna 72 % le-teh, 22 % se zdi težko dostopna, 6 % pa se zdi lažje dostopna.

Graf 4.12: Dostopnost pomoči v primeru internetnega medvrstniškega nasilja

5. Razprava

Raziskava je pokazala kar nekaj zanimivih ugotovitev. Na začetku izpolnjevanja ankete je bilo kar veliko osipa, nad čimer sem bil nekoliko razočaran, vendar menim, da je še vedno dovolj rešenih anket, da lahko o rezultatih raziskave razpravljam.

Glede prve hipoteze so rezultati raziskave pričakovani, saj izraz »cyberbullying« poznajo skoraj vsi študentje, glede na to da živimo v svetu, kjer že skoraj vse poteka preko interneta, me rezultat ne čudi. Dobro je, da smo seznanjeni s temo, ki sem jo raziskoval, saj menim, da če hočemo kot socialni delavci pomagati komu, ki ima to izkušnjo, moramo biti o tem podučeni, prav tako moramo o tem ozaveščati vse otroke. Menim da bi morali, sploh na našem faksu, o tej temi več govoriti, saj anketiranci vrst tovrstnega nasilja niso dobro poznali. Pomembno je, da znamo prepoznati tudi vrste, da nadalje lahko pomagamo. Z pojme »harassment«, »trolling« in »cyberstalking« sem dobil dobre rezultate, saj jih pozna več kot 80 % anketirancev, pa tudi izrazi so nekoliko bolj uporabljeni in povedni. Skrb se pojavlja predvsem pri vrstah, kot so »fraping«, »trickery«, »flaming« in »outing« oziroma »doxing«, saj so to zelo pogoste oblike internetnega medvrstniškega nasilja. Torej opažam, da neke osnovne informacije poznamo, a menim, da bi morali študentje Fakultete za socialno delo dobiti več znanja s tega področja. Študente fakultete za socialno delo je potrebno pripraviti, da poznajo čim več vrst tovrstnega nasilja, kako ga opaziti, kako ukrepati. To je nujno, če hočemo, da smo kompetentni uporabnikom, ki bi imeli izkušnjo z internetnim medvrstniškim nasiljem.

Pri drugi hipotezi sem raziskoval, koliko je bilo žrtev internetnega medvrstniškega nasilja. Tudi tu so rezultati primerljivi z tistimi iz tujine, na primer pri Kraft in Wang (2010), kjer je bilo žrtev nasilja 19 % in pri Whittaker in Kowalski (2015), kjer je bilo v vlogi žrtve vsaj enkrat v zadnjem letu 18,2 % anketirancev. Pri moji raziskavi pa je bilo takšnih 19 %. Nekaj zanimivosti sem opazil, ko sem nekoliko primerjal različne parametre med seboj. Največ se je to nasilje pojavljalo v osnovni šoli (61 %) nato v srednji šoli (44 %) najmanj pa na fakulteti (17 %). To me je nekoliko presenetilo, saj sem pričakoval, da bo več internetnega medvrstniškega nasilja, ko so mladostniki že starejši, vendar očitno temu ni tako, kar me po eni strani veseli, saj bi bil večji problem, če bi se delež nasilja z leti večal. Problem pa je, da se nasilje začne že zgodaj, zato menim, da bi morali vsi biti bolj informirani, še posebno učitelji in strokovni delavci, ki delajo z otroki. Manjša razlika se pojavi tudi med temi, ki so obiskovali gimnazijo in tisti, ki so bili na poklicni srednji šoli. Pričakoval sem rezultate, da bo na poklicni srednji šoli nekoliko več tovrstnega nasilja in tako so tudi rezultati pokazali, saj je med temi, ki so obiskovali

poklicno srednjo šolo 31 % takšnih, ki so bili žrtve, med tistimi, ki so obiskovali gimnazijo pa 18 %. Ko primerjam rezultate, se mi zdi, da se govorice, ki sem jih v srednji šoli slišal, da so na poklicnih srednjih šolah tisti, ki razgrajajo, kar nekoliko uresničujejo, saj je večji delež tovrstnega nasilja na poklicnih smereh kot v gimnaziji. Vseeno pa ne menim, da je to pogoj za tovrstno nasilje.

Zanimive rezultate sem dobil, ko sem gledal, ali ima čas, preživet na socialnih omrežjih, vpliv na to, ali je bil žrtev internetnega medvrstniškega nasilja ali ne. Ugotovil sem da ga ima, saj se skupaj s tem, koliko časa so preživeli na socialnih omrežjih, večja tudi odstotek teh, ki so bili žrtve. Med tistimi, ki so označili, da so na socialnih omrežjih pet ur ali več, je kar 50 % takšnih, ki so bili že žrtve tovrstnega nasilja. kar je zaskrbljujoče. Na neki način je to logični sklep, več kot si nevarnosti izpostavljen, več možnosti je, da nosiš posledice. To lahko upoštevamo pri izdelavi analize tveganja, o kateri govori Flaker (1994), ko delamo z žrtvami. Da se čim več takšnih dejavnikov poskusi izločiti, da postane tudi tveganje manjše.

Prav tako se mi zdijo zanimive reakcije, ki jih imajo tisti, ki so v vlogi žrtve. Odlično se mi zdi, da so v veliki večini (56 %) o dogodku govorili z drugimi osebami v njihovi socialni mreži, saj se lahko tem osebam žrtev izpove in govori o dejanju, to pa ji lahko pomaga pri prestajanju vsega. Zatem so tisti, ki so se povzročitelju uprli (44 %), ostanejo pa tisti, ki so povzročitelja ignorirali (39 %), ali pa so sporočilo oziroma objavo izbrisali (33 %). Iz tega lahko sklepam, da se s problemom niso niti soočili, čeprav menim da bi se morali. Lahko niso znali, niso vedeli kaj boljšega narediti. Dobro se mi zdi, da so o tem pripravljeni govoriti s prijatelji, vendar mora priti do tega, da bi bili pripravljeni o tem govoriti tudi s strokovnimi delavci. Priti moramo do zaupanja ter znanja, da lahko primerno ukrepamo. Menim, da bi strokovni delavci oziroma že učitelji, ki so največ v kontaktu z otroki, morali prepoznati znake in problematiko reševati skupaj z njim.

Kot pričakovano, po pregledu tuje literature opazim tudi pri svoji raziskavi, da se je v 61 % internetno medvrstniško nasilje prelevilo tudi v tradicionalno psihično medvrstniško nasilje v šoli, 11 % pa celo v fizično. Ravno zaradi takšnih povezav menim, da bi bilo potrebno večje informiranje otrok, da so pripravljeni na to, pa tudi priti nekako do kože povzročiteljem, da vidijo, kakšne so posledice. Kakor že večkrat povedano v teoretičnem delu je velik problem tovrstnega nasilja prav anonimnost ter to nestičnost z žrtvijo, saj povzročitelj nima povratne informacije, ne ve koliko je žrtev prizadel z dejanjem. Nato pa se vse to preseli še v šolo, na kar žrtev le še bolj trpi. Največkrat se je pojavilo zmerjanje zaradi videza (39 %), kar sem nekako pričakoval. Za tem je bilo zmerjanj zaradi določene objave na socialnih omrežjih (33 %) ali

zaradi nekega dejanja (22 %). Vse to so pričakovani rezultati. Zanimivo je, kako so se žrtve počutile ob tem, ko so bile zmerjane oziroma užaljene. Odgovore sem razdelil na 4 kategorije: vpliv na samopodobo, izključenost iz družbe, negativna čustva, samopoškodovanje. Iz tega lahko vidim, da ima internetno medvrstniško nasilje zelo velik vpliv na osebnost posameznika. Če samo prebiram te odgovore, že hočem osebi pomagati, saj so to takšni občutki, ki se prepletajo. Če ima oseba slabo samopodobo in ne zaupa svoji družbi oziroma se počuti izključeno, ne bo govorila o tem nikomur, saj se ji bo zdelo, da nima nikogar. Vsa ta negativna čustva pa lahko vodijo tudi v depresijo, ali pripeljejo celo do samomora. Iz teh rezultatov lahko prikažemo, da je internetno medvrstniško nasilje problematika, ki je ne smemo zanemarjati, ampak prav nasprotno, o tem moramo ozaveščati čim več oseb, da ko se nekomu zgodi, da postane žrtev tovrstnega nasilja, ve, da ni sam in da lahko dobi pomoč. Prav tako lahko vidimo, v kolikšni meri so bili anketiranci informirani o tem, kje dobiti pomoč. Kar 39 % teh, ki so bili žrtve spletnega nasilja, ne ve, na koga se obrniti za pomoč.

Zanimalo me je tudi, kako k temu pripomorejo tisti, ki so opazovalci tovrstnega nasilja. Dobro se mi zdi, da je 44 % žrtev internetnega medvrstniškega nasilja poročalo, da ga je nekdo, ki je to videl, skušal ustaviti. Kot omenjeno, v teoretičnem delu naloge imajo prav opazovalci oziroma priče zelo veliko vlogo pri tem. Veseli me, da je kar 40 % anketirancev označilo, da ko vidijo tovrstno nasilje, ga prijavijo na spletni strani, kjer se dogaja, 33 % pa skuša to preprečiti oziroma ustaviti. Dobro je tudi, da o tem govorijo z drugimi osebami, je pa odvisno, ali se ob tem posmehujejo dogodku, ali dogodek prezirajo. Kar 27 % opazovalcev ni storilo nič. Zopet imam dilemo, ali niso storili nič, ker niso vedeli, kaj storiti, ali niso storili nič, ker se niso hoteli vpletati. Zopet bom izpostavil, da se mi zdi tudi tukaj velik problem, koliko informacij imajo ljudje, kaj lahko v takšnih primerih sploh naredijo.

Pričakovano je bilo v raziskavi tudi nekaj takšnih, ki so bili žrtve in povzročitelji, saj sem tako zasledil tudi pri pregledu literature König, Gollwitzer in Steffgen (v Skumavc, 2016, str. 13–14). Je pa res, da je takšnih primerov manj kot drugje (17 % žrtev je bilo tudi povzročiteljev). Iz tega lahko sklepam, da ni toliko »maščevalnega« internetnega medvrstniškega nasilja.

Naslednja hipoteza se je navezovala na povzročitelje. Ugotovil sem da je 9 % takšnih, zanimivo pa je to, da so anketiranci označili, da se je največ tega dogajalo v srednji šoli (50 %), žrtve pa so to največ doživljale v osnovni šoli (61 %). Med temi, ki so tovrstno nasilje izvajali, je 38 % takšnih, ki so bili tudi žrtve nasilja. Na tem mestu se lahko navežem direktno na prejšnji odstavek, ko vidim, da so odstotki nekoliko drugačni, a menim, da je to le zaradi tega, ker je

pri žrtvah višja frekvenca kot pri povzročiteljih, dejansko število tistih, ki so bili žrtve in povzročitelji je pa enako.

Še najbolj zanimive se mi zdijo reakcije na tovrstno nasilje, ki so jih navedli povzročitelji. Takšnih, ki so obkrožili, da bi naredili nekaj v škodo žrtve je samo 13 %, ko so obkrožili, da so se začeli posmehovati tudi sami. Je pa nekoliko več takšnih, ki ne bi naredili nič (36 %). Ostali odgovori pa vključujejo pomoč žrtvi, kar mi je izredno zanimivo. Zakaj potem sami izvajajo nasilje, če hkrati hočejo pomagati. Nekaj je teh, ki so tudi sami bili žrtev. Prav tako zanimiv podatek je ta, da je 33 % teh, ki so bili in žrtve in povzročitelji, ki so razmišljali o samopoškodovanju. Zanimivo se mi zdi, ker sem v prejšnjih poglavjih omenjal raziskavo (Kraft in Wang, 2010), kjer so ugotovili, da so o samopoškodovanju razmišljali tudi tisti, ki so bili povzročitelji. To se je pokazalo tudi v moji raziskavi. To pa so lahko posledice teh občutkov, ki sem jih opisoval, ko sem opisoval rezultate pri žrtvah nasilja. Pri tovrstnem nasilju vidim kot velik problem to, da nikoli ne vemo, kdaj ima žrtev dovolj. Ne moremo vedeti, kaj vse ima oseba v ozadju in kaj se ji je že v preteklosti zgodilo, zato lahko še najbolj nedolžna šala na socialnih omrežjih predstavlja žrtvi le neko piko na i, na vse kar ima v glavi, da se odloči za dejanje, kot je samomor.

Ko sem preverjal, koliko organizacij je poznanih med anketiranci, sem bil kar nekoliko presenečen. TOM telefon, CSD in Društvo za nenasilno komunikacijo pozna veliko anketirancev, a vendar, MISSS pozna definitivno premalo anketirancev (37 %), sploh zato, ker sem raziskavo opravljal na fakulteti za socialno delo – študentje bi morali tovrstne organizacije poznati.

Raziskava je pokazala tudi, da se kar 25 % anketirancem zdi pomoč v primeru tovrstnega nasilja težko dostopna, 3 % pa zelo težko dostopna. Na tem mestu menim, da je zopet problem v tem, koliko so študentje informirani, saj je to precej velik odstotek. Prav na te osebe, ki se jim pomoč zdi težje dostopna, moramo biti pozorni. Habbe (2000, str. 46-48) pravi, da veliko otrok misli, da izdajo vrstnike, če o tem govorijo s starši. Pomembno je, da se otroke ozavešča, jim daje občutek varnosti in predvsem dostopnosti. Starši, učitelji, profesorji, socialni delavci in vsi delavci, ki delamo z otroki moramo otroku dati občutek, da nam lahko v primeru, da potrebuje pomoč, zaupa in pride k nam s problemom, ki ga nato rešimo skupaj. Mi pa moramo biti spoštljivi in odgovorni zavezniki. Prav tako pa moramo spremljati samo vedenje otroka, saj lahko skozi njegovo vedenje tudi opazimo, če nekaj ni v redu. Pomembno je, da se zavedamo resnosti problematike, prav tako posledic, ki lahko sledijo.

Že ves čas govorim o tem, da se mi zdi problem, da je o tej problematiki premalo govora. To lahko potrdim tudi z rezultati, ko sem vprašal, če so v preteklosti imeli kakšno predavanje ali delavnico na to tematiko, in je kar 48 % anketirancev označilo, da je niso imeli.

6. Predlogi

Iz rezultatov raziskave navajam naslednje predloge.

Predlagam, da se v šestem razredu osnovnih šol organizira obvezno delavnico v zvezi s problematiko internetnega medvrstniškega nasilja. Tehnologija hitro napreduje, otroci pa se hitro začnejo ukvarjati z računalniki in telefoni, zato je potrebno tovrstne delavnice umestiti v čim zgodnejši stadij odraščanja otroka.

Predlagam, da se takšne delavnice oziroma predavanja ponovijo večkrat. Na primer v osnovni šoli v šestem in devetem razredu, nato še enkrat v srednji šoli. V delavnice oziroma predavanje je potrebno vključiti tudi, kakšne so lahko posledice obravnavanega nasilja ter kje poiskati pomoč.

Predlagam, da se v šolah uvede preventivne dejavnosti, da do tega ne pride oziroma, da se ustvari sistem, ki na internetu preverja, če neko dejanje, objava, komentar spada pod tovrstno nasilje, zopet je najlažje, če to delajo sami mladostniki. Pomembno je, da se jih informira o problematiki, saj lahko sami največ naredijo. Ko nekdo pomisli na samopoškodovanje je dejanje že prestopilo mejo in pomeni, da je problematika res huda, pomembno je, da problematiko zaznamo na začetku.

Predlagam, da se študente Fakultete za socialno delo bolj izobrazijo o tej problematiki. Potrebno bi bilo, da se študentje ne spoznajo samo s problematiko, temveč konkretno s primeri, kako prepoznati žrtve, kako prepoznati povzročitelje, kako prepoznati opazovalce, kakšne so lahko posledice, kako ukrepati, s kom delati, koga vključiti v proces pomoči, skratka, vse kar zadeva problematike same in celoten proces pomoči.

Predlagam, da se glede te problematike izobrazijo tudi vse strokovne delavce, ki delajo z otroki in mladostniki. Lahko se organizira dodatna izobraževanja na to tematiko, ki bi bila namenjena odraslim, s podobnimi tematikami, kot sem jih opisal v prejšnjem odstavku.

Predlagam, da se z osebami, ki so bile žrtev internetnega medvrstniškega nasilja srečuje nekaj časa tedensko in skupaj z njimi dela na procesiranju teh občutkov ter iskanju vzroka, na koncu pa tudi soustvarjanju rešitve.

Potrebno bi bilo urediti zakonodajo za to področje. V Kazenskem zakoniku sem sicer našel kar nekaj členov, ki jih lahko povežemo z internetnim medvrstniškim nasiljem, vendar menim, da bi morali to še dodelati, natančno opredeliti, kaj internetno medvrstniško nasilje je, kakšne so posledice za tistega, ki ga izvaja, določiti vloge, urediti zakonodajo specifično za to področje.

V tujini (Kanada, Združeno Kraljestvo, Idaho, Havaji, Louisiana, Filipini, Avstralija itd. ZDA ima »cyberbullying« zakonsko urejen v 41 zveznih državah od 50) imajo to urejeno, zato menim, da bi lahko Slovenija stopila naprej in v našo zakonodajo vključila tudi urejanje te problematike, saj se tehnologija hitro razvija in menim, da se bo ta problematika skozi čas, če ne bomo ukrepali, samo povečala.

7. Uporabljena literatura

1. Amedie, J. (2015). The impact of social media on society. *Advanced Writing: Pop culture intersections*. Santa Clara University. Pridobljeno 10. 11. 2019 s https://scholarcommons.scu.edu/engl_176/2/
2. Aničič K., Mugnaioni L. D., Plaz M., Vanček N., Dobnikar V. T., Veselič, Š., & Zabukovec Kerin, K. (2002). *Nasilje – nenasilje: priročnik za učiteljice, učitelje, svetovalne službe in vodstva šol*. Ljubljana: i2.
3. Aoyama, I., Saxon, T. F., & Fearon, D. D. (2011). Internalizing problems among cyberbullying victims and moderator effects of friendship quality. *Multicultural Education & Technology Journal*, 5(2), 92-105.
4. Bastiaensens, S., Vandebosch, H., Poels, K., Van Cleemput, K., Desmet, A., & De Bourdeaudhuij, I. (2014). Cyberbullying on social network sites. An experimental study into bystanders' behavioural intentions to help the victim or reinforce the bully. *Computers in Human Behavior*, 31, 259-271.
5. Bayraktar, F., Machackova, H., Dedkova, L., Cerna, A., & Ševčíková, A. (2015). Cyberbullying: The discriminant factors among cyberbullies, cybervictims, and cyberbully-victims in a Czech adolescent sample. *Journal of interpersonal violence*, 30(18), 3192-3216.
6. Beran, T., & Li, Q. (2008). The relationship between cyberbullying and school bullying. *The Journal of Student Wellbeing*, 1(2), 16-33.
7. Bicen, H., & Cavus, N. (2011), Social network sites usage habits of undergraduate students: Case study of Facebook. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 28: 943-947.
8. Bocij, P., & McFarlane, L. (2003). Cyberstalking: The technology of hate. *The Police Journal*, 76(3), 204-221.
9. Brody, N., & Vangelisti, A. L. (2016). Bystander intervention in cyberbullying. *Communication Monographs*, 83(1), 94-119.
10. Case, C. J., King, D. L., & Case, J. A. (2019). Social media usage and trolling: A longitudinal investigation of undergraduate business students. *Global journal of business disciplines*, 3(1), 1-14.
11. Campbell, M. A. (2006). Happy?? Slapping??. *Connections*, 23(4), 2-4.
12. Culhane, J. G. (2011). More than the Victims: A Population-Based, Public Health Approach to Bullying of LGBT Youth. Public Health Approach to Bullying of LGBT Youth. *Rutgers*

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1738522

13. Cvek, M., & Pšunder, M. (2013). Učenci, žrtve medvrstniškega nasilja. *Revija za elementarno izobraževanje*, 6(4), 105-116.
14. Čacinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., & Možina, M. (2009), *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
15. Daniloff, C. (2009). Cyberbullying goes to college. *Bostonia*. Pridobljeno 20. 11. 2019 s <http://www.bu.edu/bostonia/spring09/bully/>
16. Douglas, D. M. (2016). Doxing: a conceptual analysis. *Ethics and information technology*, 18(3), 199-210.
17. Dooley, J. J., Pyžalski, J., & Cross, D. (2009). Cyberbullying versus face-to-face bullying: A theoretical and conceptual review. *Zeitschrift für Psychologie/Journal of Psychology*, 217(4), 182-188.
18. Dragoš, S., Leskošek, V., Petrovič Erlah, P., Škerjanc, J., Urh, Š., & Žnidarec Demšar, S. (2008), *Krepitev moči*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
19. Fenaughty, J., & Harré, N. (2013). Factors associated with distressing electronic harassment and cyberbullying. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 803-811.
20. Flaker, V., (1994), Analiza tveganja. *Socialno delo*, 33(3), 189–196.
21. Goodboy, A. K., & Martin, M. M. (2015). The personality profile of a cyberbully: Examining the Dark Triad. *Computers in Human Behavior*, 49, 1-4.
22. Habbe J., (2000), *Nasilje in varnost otrok v šolah: nasveti za ravnatelje, učitelje, starše in vse, ki skrbijo za varnost v osnovnih in srednjih šolah*. Ljubljana: Lisac & Lisac d.o.o.
23. Hassan, S., Yacob, M. I., Nguyen, T., & Zambri, S. (2018). Social media influencer and cyberbullying: A lesson learned from preliminary findings. V *9th Knowledge Management International Conference (KMICe) 2018*. Pridobljeno 3. 12. 2019 s <https://pdfs.semanticscholar.org/f26b/647c55844701247afae2507eae23f9ab457a.pdf>
24. Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2010). Bullying, cyberbullying, and suicide. *Archives of suicide research*, 14(3), 206-221.
25. Johnson, L. D., Haralson, A., Batts, S., Brown, E., Collins, C., Van Buren-Travis, A., & Spencer, M. (2016). Cyberbullying on Social Media Among College Students. *Vistas Online*. Pridobljeno 3. 12. 2019 s https://www.counseling.org/docs/default-source/vistas/article_03b0bf24f16116603abcacff0000bee5e7.pdf?sfvrsn=4;Cyberbullying

26. Kaltiala-Heino, R., Rimpelä, M., Marttunen, M., Rimpelä, A., & Rantanen, P. (1999). Bullying, depression, and suicidal ideation in Finnish adolescents: school survey. *Bmj*, 319(7206), 348-351. Pridobljeno 10. 11. 2019 s <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC28187/> (18.11.2019)
27. Kovačič, M., Žavbi, A., Dolenc, T., Božič, G., Zupanič, T., idr. (2009), *Deskanje po varnih vodah, gradiva za učitelje. Projekt SAFE-SI*. Ljubljana: FDV.
28. Kowalski, R. M., Limber, S. P. (2007), Electronic bullying among middle school students. *Journal of adolescent health*, 41(6), S22-S30.
29. Kraft, E., & Wang, J. (2010). An exploratory study of the cyberbullying and cyberstalking experiences and factors related to victimization of students at a public liberal arts college. *International Journal of Technoethics (IJT)*, 1(4), 74-91.
30. Li, Q. (2007). New bottle but old wine: A research of cyberbullying in schools. *Computers in human behavior*, 23(4), 1777-1791.
31. Mesec, B., Rape, T., & Rihter, L. (ur.). *Načrtovanje raziskave*. Študijsko gradivo za interno uporabo. Ljubljana Fakulteta za socialno delo.
32. Meško, G. (1998). Uvod v kriminologijo. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
33. Moncur, W., Orzech, K. M., & Neville, F. G. (2016). Fraping, social norms and online representations of self. *Computers in Human Behavior*, 63, 125-131.
34. Moor, P. J. (2007). *Conforming to the flaming norm in the online commenting situation* (Diplomsko delo). University of Twente. Pridobljeno 15. 11. 2019 s <https://essay.utwente.nl/58838/>
35. Mugnaioni L. D., Klemenčič I., Filipčič K., Rustja E., Novakovič T. (2016), *Protokol ob zaznavi in za obravnavo medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
36. Oblak, Tanja. 1999. Družbeni kontekst komunikacijskih tehnologij: podobe »kibernetike družbe« v znanstvenem in popularnem diskurzu (Magistrska naloga). Ljubljana: FDV.
37. Pajtler, A. (2002). *Kibernetiki prostor*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
38. Patchin, J. W., & Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the schoolyard: A preliminary look at cyberbullying. *Youth violence and juvenile justice*, 4(2), 148-169.
39. Pečjak, S. (2015). *Medvrstniško nasilje v šoli* (1. izd). Ljubljana: Filozofska fakulteta.
40. Postrak, M. (2003). Kaj posebnega lahko ponudi socialno delo pri delu z mladimi. *Šolsko svetovalno delo*, 8(3-4), 26–33.

41. Pšunder M. (2012), Medvrstniško nasilje preko interneta in primerjava s tradicionalnim nasiljem. Modeli vzgoje v globalni družbi. *IV. Mednarodni kongres dijaških domov. Zbornik prispevkov*, str. 43–48. Ljubljana: Društvo vzgojiteljev Dijaških domov Slovenije.
42. Raziskava MEDIA+, Valicon. Maj/Junij 2016, n=9.798. Pridobljeno 15. 11. 2019 s [http://www.valicon.net/files/Sporocilo%20za%20javnost%202016-06-23%20\(1\).pdf](http://www.valicon.net/files/Sporocilo%20za%20javnost%202016-06-23%20(1).pdf)
43. Reichart Smith, L., Smith, K. D., & Blazka, M. (2017). Follow Me, What's the Harm: Considerations of Catfishing and Utilizing Fake Online Personas on Social Media. *J. Legal Aspects Sport*, 27, 32-45.
44. Trček, F. 1997. *Dostopnost in izključenost v kiberprostoru: računalniško posredovano komuniciranje in spremembe prostorsko-časovne organizacije družbe* (Magistrska naloga). Ljubljana: FDV.
45. Sharp, S., & Smith, P. (2002). *School bullying: Insights and perspectives*. Routledge. Pridobljeno 5. 11. 2019 s https://books.google.si/books?hl=sl&lr=&id=xbWHAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=s_harp+smith+bullying&ots=PeIHC3q_OE&sig=rWKd-nawTFts7SEt5EVjLspMdM8&redir_esc=y#v=onepage&q=sharp%20smith%20bullying&f=false
46. Skumavc G. (2016), *Spletno nadlegovanje in učenci s posebnimi potrebami* (Magistrsko delo). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
47. Spletnooko.si. Točka za prijavo sovražnega govora in posnetkov spolnih zlorab otrok na internetu. Pridobljeno 20. 11. 2019 s www.spletno-oko.si
48. SURS. Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 12. 11. 2019 s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8423>
49. Šugman Bohinc, L., Rapoša Tajnšek, P., & Škerjanc, J. (2007), *Življenjski svet uporabnika – raziskovanje, ocenjevanje in načrtovanje uporabe virov za doseganje zelenih razpletov*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
50. Völlink, T., Bolman, C. A., Dehue, F., & Jacobs, N. C. (2013). Coping with cyberbullying: Differences between victims, bully-victims and children not involved in bullying. *Journal of community & applied social psychology*, 23(1), 7-24.
51. Whittaker, E., & Kowalski, R. M. (2015). Cyberbullying via social media. *Journal of School Violence*, 14(1), 11-29.

52. Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2004). Online aggressor/targets, aggressors, and targets: A comparison of associated youth characteristics. *Journal of child Psychology and Psychiatry*, 45(7), 1308-1316
53. Zakon o kazenskem postopku (ZKP-UPB8) Ur. l. RS, št. 32/12.
54. Zakon o medijih (ZMed) Ur. l. RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08.
55. Zakon o socialnem varstvu (ZSV-UPB2) Ur. l. RS, št. 3/07.
56. Završnik A. (2013), Spletno in mobilno nadlegovanje: pojem, oblike, posledice in soočanje s kazenskim pravom. *Zbornik znanstvenih razprav 2013 letnik LXXIII*. Ljubljana: Pravna Fakulteta.

8. Priloga

8.1. Anketni vprašalnik

VPLIV INTERNETNEGA MEDVRSTNIŠKEGA NASILJA

Kratko ime ankete: VPLIV INTERNETNEGA
MEDVRSTNIŠKEGA NASIL

Dolgo ime ankete: VPLIV INTERNETNEGA
MEDVRSTNIŠKEGA NASILJA

Število vprašanj: 41

Anketa je zaključena.

Aktivna od: 19.11.2019

Avtor: srebrnic.peter

Dne: 27.05.2019

Opis:

Aktivna do: 28.11.2019

Spreminjal: srebrnic.peter

Dne: 04.12.2019

Pozdravljen/a! Moje ime je Peter Srebrnič in sem študent magistrskega programa Fakultete za socialno delo. V okviru magistrskega raziskujem, koliko ste študentje seznanjeni z internetnim medvrstniškim nasiljem, ter kakšen vpliv ima le to na vsa vaša leta šolanja. Zanima me, koliko od vas se je s to vrsto nasilja že srečalo in kdaj, kaj ste storili, koste takšnemu nasilju bili priča, ter če poznate organizacije, ki vam nudijo pomoč, prav tako pa me zanima, ali je to vplivalo na vaš učni uspeh, ozirom sedaj, če vpliva to na vaše ocene na fakulteti. Ste zaradi tega bili tudi žrtev fizičnega in/ali psihičnega nasilja, ter ali ste zaradi tega pomislili na samopoškodovanje. Ravno tako, me zanima, koliko od vas, se je tovrstnemu nasilju že poskusilo postaviti po robu, oziroma kaj ste storili, če ste bili žrtev ali priča tovrstnega nasilja. Zanima me tudi, če obstaja povezava med tem, koliko časa preživimo na socialnih omrežjih in internetnim medvrstniškim nasiljem. Moj namen je ta, da bi s to raziskavo pokazal in opozoril, da je internetno medvrstniško nasilje tudi v Sloveniji že resna zadeva, saj je internet dostopen res čisto vsakemu. Anketa je anonimna. Prosil bi za iskrenost, da bodo podatki čim bolj uporabni!

Nagovor - Prosim, označi odgovor, ki velja zate.

XSPOL - Spol:

☐ Moški

☐ Ženski

Q1 - Starost:

Q2 - Si obiskoval/a poklicno srednjo šolo ali gimnazijo?

☐ Gimnazija

☐ Poklicna srednja šola

Q3 - Kolikšen del dneva (povprečno) preživiš na socialnih omrežjih ali na klepetalnicah (Messenger, Viber, WhatsApp ipd.)

- ☐ manj kot 1 uro
- ☐ 1 do 3 ure
- ☐ 3 do 5 ur
- ☐ 5 ur ali več

Q4 - Si že slišal/a za izraz internetno medvrstniško nasilje ali Cyberbullying?

- ☐ Da
- ☐ Ne

IF (1) Q4 = [1]

Q5 - Kdaj si za izraz internetno medvrstniško nasilje ali Cyberbullying prvič slišal/a?

- ☐ Osnovna šola
- ☐ Srednja šola
- ☐ Fakulteta

Q6 - Kaj misliš da je internetno medvrstniško nasilje ali cyberbullying?

Q7 - Označi izraze, ki so ti poznani (izrazi so v angleščini, ker se tako najpogosteje uporabljajo):

Možnih je več odgovorov

- ☐ Exclusion
- ☐ Harassment
- ☐ Outing/Doxing
- ☐ Trickery
- ☐ Cyberstalking
- ☐ Fraping
- ☐ Masquerading/Catfishing
- ☐ Dissing
- ☐ Trolling
- ☐ Flaming

Q11 - Veš, da so vse to vrste internetnega medvrstniškega nasilja?

- ☐ Da
- ☐ Ne

Q12 - Si bil/a kdaj priča nasilju preko interneta?

- ☐ Da
- ☐ Ne

IF (2) Q12 = [1]

Q13 - Kdaj?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Osnovna šola
- ☐ Srednja šola
- ☐ Fakulteta

Q14 - Kaj si storil/a, ko si videl/a poniževanje, zmerjanje, izsiljevanje in nasilje na internetu? (če nisi še bil/a priča obkroži, kaj bi storil/a)

Možnih je več odgovorov

- ☐ Nič nisem storil/a
- ☐ Posmehovati sem se začel/a še jaz
- ☐ Napisal/a, povedal/a sem, da to ni prav, skušal/a to preprečit oz. ustavit
- ☐ Prijavil/a na spletni strani, na kateri se to dogaja
- ☐ Pokazal/a oziroma povedal/a sem prijateljem, o tem govoril z drugimi osebami
- ☐ Začel/a nadlegovati druge nasilneže
- ☐ Drugo:

Q15 - Si bil/a kdaj žrtev nasilja preko interneta?

- ☐ Da
- ☐ Ne

IF (3) Q15 = [1]

Q16 - Kdaj?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Osnovna šola
- ☐ Srednja šola
- ☐ Fakulteta

IF (3) Q15 = [1]

Q17 - Preko kakšnih kanalov/strani se je to zgodilo?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Facebook
- ☐ Twitter
- ☐ Instagram
- ☐ Elektronska pošta
- ☐ Klepetalnice (Messenger, Viber, WhatsApp ipd)
- ☐ Aplikacije za spoznavanje ljudi (Tinder, Badoo ipd.)
- ☐ Telefon
- ☐ Drugo:

IF (3) Q15 = [1]

Q18 - Kaj si takrat storil/a?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Povzročitelja sem ignoriral/a
- ☐ Povzročitelju sem se postavil/a po robu
- ☐ O dejanju sem govoril/a z drugimi osebami v moji socialni mreži
- ☐ začel/a sem nadlegovati povzročitelja (postal/a sem povzročitelj internetnega medvrstniškega nasilja)
- ☐ zbrisal/a sem sporočilo/objavo
- ☐ Drugo:

IF (3) Q15 = [1]

Q7a - Si torej kdaj že poiskal/a pomoč zaradi internetnega medvrstniškega nasilja?

☐ Da

☐ Ne

IF (3) Q15 = [1]

IF (4) Q7a = [1]

Q19 - Kje?

--

IF (3) Q15 = [1]

Q7b - Si zaradi nasilja preko interneta bil/a kdaj tudi žrtev psihičnega nasilja v šoli / na fakulteti?

☐ Da

☐ Ne

IF (3) Q15 = [1]

Q7c - Si zaradi nasilja preko interneta bil/a kdaj tudi žrtev fizičnega nasilja v šoli / na fakulteti?

☐ Da

☐ Ne

IF (3) Q15 = [1]

Q20 - Je kdo, ki je nasilje preko interneta opazil skušal to preprečiti?

☐ Da

☐ Ne

IF (3) Q15 = [1]

Q7d - Si zaradi nasilja preko interneta kdaj pomislil/a da bi se samopoškodoval/a?

☐ Da

☐ Ne

IF (3) Q15 = [1]

Q7e - Misliš da si bil/a žrtev nasilja preko interneta zaradi ocen?

☐ Da

☐ Ne

IF (3) Q15 = [1]

Q7f - Misliš da ima dejstvo da si bil/a žrtev nasilja preko interneta vpliv na tvoje ocene?

☐ Da

☐ Ne

IF (3) Q15 = [1]

Q21 - Kaj je bil razlog da si bil/a žrtev nasilja preko interneta?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Objava na socialnih omrežjih
- ☐ Dejanje
- ☐ Ustrahovanje
- ☐ Izsiljevanje
- ☐ Videz
- ☐ Drugo:
- ☐ Ne želim odgovoriti

IF (3) Q15 = [1]

Q22 - Lahko opišeš, kaj si takrat doživljal/a, kako si se počutil/a?

Q8 - Si kdaj izvajal/a nasilje preko interneta, na internetu koga žalil/a, se mu posmehoval/a, ga izsiljeval/a, zmerjal/a?

- ☐ Da
- ☐ Ne

IF (5) Q8 = [1]

Q23 - Kdaj?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Osnovna šola
- ☐ Srednja šola
- ☐ Fakulteta

IF (5) Q8 = [1]

Q8a - Si kdaj izvajal/a nasilje v šoli/na fakulteti, koga žalil/a, se mu posmehoval/a, ga izsiljeval/a, zmerjal/a, pretepal/a?

- ☐ Da
- ☐ Ne

IF (5) Q8 = [1]

Q24 - Si bil/a kdaj sam/a žrtev internetnega nasilja?

- ☐ Da
- ☐ Ne

Q9 - Veš kam/na koga se obrniti v primeru da si žrtev ali priča internetnega nasilja?

- ☐ Da
- ☐ Ne

Q10 - Poznaš katero od naštetih organizacij, ki bi ti lahko pomagale: Društvo za nenasilno komunikacijo, MISSS, Združenje SEZAM, TOM telefon, center za Socialno delo (CSD) ali druge?

- ☐ Da
☐ Ne

IF (6) Q10 = [1] (Da)

Q10a - Katero?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Društvo za nenasilno komunikacijo
☐ MISSS
☐ Združenje SEZAM
☐ TOM telefon
☐ CSD
☐ Drugo:

IF (6) Q10 = [1] (Da)

Q25 - Kdo ti je za te organizacije, oziroma kje dobiti pomoč, povedal?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Učitelj/ica, Profesor/ica
☐ Uslužbenec na šoli, ki ni učitelj/profesor
☐ Prijatelji, vrstniki
☐ Starši
☐ Brat ali sestra
☐ Mediji (televizija, revije)
☐ Socialni delavec/svetovalni delavec
☐ Drugi:

Q26 - Si že slišal/a za spletno stran spletno-oko.si?

9. ☐ Da
☐ Ne

Q27 - Kaj misliš, čemu služi ta spletna stran? (prosil bi za odgovor, ne glede na to ali si obkrožil/a da ali ne)?

Q28 - Pomoč v primeru, da sem priča ali žrtev internetnega medvrstniškega nasilja se mi zdi:

- ☐ Lažje dostopna
☐ Dostopna
☐ Težko dostopna
☐ Zelo težko dostopna

Q29 - Ste imeli na temo internetno medvrstniško nasilje kakšno predavanje ali delavnice?

- ☐ Da
☐ Ne

IF (7) Q29 = [1] (Da)

Q30 - Če si obkrožil/a DA, kdaj ste jih imeli?

- ☐ V osnovni šoli
☐ V srednji šoli
☐ Na Fakulteti
☐ Drugje: